

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2022

TOMÁŠ HAVLAS

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminální policie

**Proces radikalizace v oblasti extremismu a
terorismu**

Bakalářská práce

Radicalization Process in the Area of Extremism and Terrorism

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

doc. PhDr. Marian BRZYBOHATÝ, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Tomáš HAVLAS

PRAHA
2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Košťanech, dne 7. 3. 2022

Tomáš Havlas

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat za vedení mé bakalářské práce panu doc. PhDr. Brzybohatému Marianovi Ph.D., a především za ochotu a vstřícnost při poskytování rad.

ANOTACE

Práce se zabývá problematikou procesu radikalizace osob v projevech extrémismu a terorismu. Cílem práce je probrat základní terminologii a stěžejní aspekty a okolnosti radikalizace osoby. Zaměřuje se na vliv frustrace na osobu a dále okolnosti jako sociální prostředí, globální vlivy a ekonomické vlivy a také na následné techniky a strategie extrémistických a teroristických organizací při rekrutaci osob a posilování vlastních řad. V poslední řadě výběrem konkrétních úspěšných radikalizačních modelů pak ilustrovat proces radikalizace osob v terorismu a následně provedeným výzkumem formou dotazníku prověřit veřejné mínění s cílem zjistit, zda došlo k radikalizaci názoru osob na pandemické restriktce vlivem omezujících opatření.

KLÍČOVÁ SLOVA

bezpečnost * demokratické hodnoty * extrémismus * radikalizace * frustrace * proces radikalizace * radikální skupiny * terorismus

ANNOTATION

Thesis main concern is subject matter radicalization process in terms of extremism and terrorism. Main goal is to go through essential terminology and crucial aspects and circumstances of person's radicalization. Thesis aims frustration and other factors such as social background, global and economic influence and subsequent mechanics and strategies of extremist and terrorist organizations used to recruit people and strengthen their own ranks. Finally, there are chosen specific successful radicalization models that illustrate radicalization process of a person. Furthermore, research was done via questionnaire to find out whether people's opinion has been radicalized about pandemics due to state restrictions.

KEYWORDS

democratic values * extremism * frustration * radicalization * radicalization process * radical groups * safety * terrorism

Obsah

Úvod	7
1 Základní pojmy	9
1.1 Extremismus.....	9
1.2 Terorismus	10
1.3 Radikalismus	12
1.4 Radikalizace	14
2 Proces radikalizace	16
2.1 Základní prvky procesu radikalizace.....	17
2.2 Komentář k situaci radikalizace v rámci pandemie v ČR.....	19
2.3 Vliv společenské klima v extremismu	20
2.4 Obecné lidské dispozice pro extremismus	22
2.5 Kým bývá pachatel extrémistického jednání.....	25
2.6 Vliv globalizace v rámci radikalizace osoby	28
2.7 Skupinová identita	30
3 Terorismus a radikalizace	32
3.1 Modely radikalizace	33
3.2 Model procesu ideologického vývoje	34
3.3 Model Schodiště k terorismu	37
3.4 Pyramidový model.....	42
4 Prevence a boj s následky radikalizace	47
4.1 Deradikalizace a odpoutání se	48
5 Provedený výzkum	52
Závěr	55
Seznam použité literatury	56

Seznam použitých obrázků	60
Seznam příloh.....	61
Příloha č. 1 Dotazník	I

Úvod

Moderní historie lidské společnosti jistě pamatuje spoustu štěstí i neštěstí, katastrof a zázraků, které nastaly ve všech koutech světa. Doba 20. a 21. století v kontextu těch negativních jevů současně pamatuje události, které lze považovat za proti systémové a opačné společenskému konsenzu na demokratických hodnotách uznávaných ve většině vyspělé společnosti. Takovým jevem a problematikou je extremismus a zejména pak globální terorismus. Jednání osoby, které útočí na ustanovené hodnoty, nebo alespoň takovým hodnotám odporuje, snaží se posouvat jejich hranice nebo takové hranice bourat. Terorismus, tedy volně řečeno šíření strachu násilím, cílí na moderní konformní společnost, kdy ve 20. století jsme se mohli bavit zejména na útoky ve jménu ideologie, například extrémní projevy levice ve snaze bourat kapitalisticko-demokratické principy, také pravicově orientované extrémní jednání útočící na etnika a méně rovné osoby, avšak v 21. století otrásá společností, mediálním prostorem, či stolem v zapadlé hospodě, krize útoků na společenské hodnoty ve jménu náboženství, zejména východní zneužití Islámu k prosazení vlastní extremistické vize teokracie. Extremistické a teroristické jednání nepřichází samo, je vedeno jednotlivci či skupinami a všichni tito účastníci prošli jistými psychologickými procesy, sociálními výzvami a emočními pochody, které vedly a dynamicky provázeli radikalizaci těchto osob. Někteří slepě následují sdílenou vizi už ze své podstaty, jiní jsou však většinou donuceni životní situací a postupně indoktrinováni do žádaného stavu přesvědčení a do radikálních názorů. Globalizace světa, sociální nerovnost, rozevírající se nůžky ve vyvíjející se společnosti, masivní multikulturalizace společnosti a mnoho dalších novodobých společenských epoch a možná i krizí, tyto elementy zasahující životy všech osob jsou snáze zneužívány a otáčeny ve prospěch extremistických a teroristických organizací, které v době moderních technologií, internetu a sociálních sítí neměli historicky nikdy takto snadnou cestu, jak vejít s lidmi v kontakt a svou strategii aplikovat celosvětově v krátkém časovém sledu. Autor práce zevrubně projde vybranou terminologií nastíněné problematiky a popíše procesy vedoucí a provázející radikalizaci

osob v rámci extremismu a terorismu, procesy a okolnosti ovlivňující radikalizaci a jejich důsledky v osobě. Jako úspěšné a radikalizaci dobře ilustrující jsou vnímány pak radikalizační modely, které svou nápaditou metaforou v podobě grafiky obrazně a doslovně popíší procesy, kterými osoba podléhající radikalizaci prochází. Z druhé strany spektra pak nabízené možnosti zvrácení nebezpečného vývoje a změny osobnosti, tedy deradikalizace odpoutáním a možné prevence.

1 Základní pojmy

Před samotným projitím si procesem radikalizace osob je vhodné si ustanovit dané pojmy a obecně tyto popsat a vysvětlit, a to pro dokreslení uceleného obrázku o popisované problematice. Základní pojmy jako terorismus a extremismus nesou jistý nádech a podtext, který evokuje něco „špatného“ nebo nebezpečného vyhraňující se od běžné společnosti, nicméně takový laický pohled pro správné pochopení nestačí. Pojmy jako extremismus a například dále tomu podobný radikalismus bývají často v masové společnosti mylně interpretovány a zaměňovány, následné zamíchání takové terminologie o další pojmy jako terorismus může působit zmatek ve veřejném většinovém názoru a představě o podstatě těchto ideologických postojů. Jistou vinu, leč nejpravděpodobněji neúmyslnou, nesou moderní sdělovací prostředky, tedy média, která hýbou veřejným míněním takovým způsobem, které lidstvo doposud nezažilo. V práci se dále budou vyskytovat pojmy jako džihád, Salafismus, sunnité a šíité a jiná terminologie, která se bude zejména zabývat problematikou „islámského terorismu“. Nutné je také pochopit vliv globalizace pro extremismus a s tím spojené další okolnosti ovlivňující radikalizaci osoby jako například multikulturalizace společnosti. Zásadními pojmy terorismus a extremismus budou věnovány samostatné kapitoly a ostatní termíny budou mít své vysvětlení v rámci poznámek.

1.1 Extremismus

Jeden z nejširších pojmů, které jsou stěžejní pro tuto práci je právě extrémismus, slovo, které má kořeny v latině, ve slově *extremismus*, které lze přeložit v kontextu naší problematiky jako to nejkrajnější jednání a postoje, tedy hraniční a okrajové¹. Pro správné vymezení slova extremismus je důležité pochopit zásadní rozdíl extremismu od radikalismu, který bývá považován za identický pojem či je zaměňován ve významu. Důležitý aspekt radikalismu spočívá v rezolutnímu postoji v mantinelech dané ideologie, nejčastěji demokratického režimu, kde radikálové cílí na provedení

¹ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost: Pojem extremismus*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 14. ISBN 978-80-7380-665-1

zásadních změn uvnitř politického systému, tohoto chtějí docílit sice za každou cenu a jejich postoj se minimálně jeví jako neochvějný, avšak na rozdíl od extrémismu, a toto je zásadní, nepřekračuje právní rámec daného státu. Extrémismus je totiž také hraniční, okrajový a rezolutní přístup, který žádá změnu, modifikaci, ba dokonce zrušení dosavadního status quo, avšak extremističtí se nezastaví tam, kde končí jeho práva a začínají svobody toto druhého. Extremismus se vyznačuje nerespektováním právního řádu, základních lidských práv, které garantuje například Základní listina lidských práv a svobod, neboť pro extrémismus je přípustné použít jakýchkoliv prostředků, byť nezákonných, které povedou ke dosažení účelů a cílů sledovaných danou skupinou a ideologickým postojem.²

Ministerstvo vnitra České republiky pak dále extrémismus v rámci bezpečnostní politiky popisuje dále jako jednání, které se vyznačuje útoky proti Českému ústavnímu pořádku, i když není extrémismus jako takový v právu definován, tak na něj například trestní zákoník pamatuje ve formě trestných činů, které jsou motivovány extrémismem nebo mají takový podtext. Orgány činné v trestním řízení pak mohou extrémismus nacházet i v trestných činech jako ublížení na zdraví, nebo například dále i nebezpečné vyhrožování, a to v případech, kde byl pachatel motivován svým extremistickým přesvědčením, tedy útok na práva a svobody obětí takových trestných činů de facto vyjadřuje útoky proti režimu, etnicitě či sexuální orientaci, kterou je v očích pachatele změnit, potlačit a zničit.³

1.2 Terorismus

Na první pohled se může zdát, že extrémisté mají velice blízko k teroristům a že by se vesměs mohlo jednat o zaměnitelné postoje k životu, k ideologiím. Je pravdou, že osoby, které lze nazývat teroristy, nebo ti, kteří inklinují k terorismu je možné také nazývat

² VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost: Pojem extremismus*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 14. ISBN 978-80-7380-665-1

³ Ministerstvo vnitra ČR: *Extremismus: Co je extremismus* [online]. Česká republika: Odbor bezpečnostní politiky, 2010 [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

extremisty, neboť stejně jako extremismus, terorismus prosazuje svou vizi, ideologii, ba dokonce náboženství a nedbá na právní rámec daného státu, společnosti, vlastně nedbá na jakákoliv pravidla. To zásadní, co z člověka s extremistickým smýšlením dělá teroristu je násilí, zejména násilí k vytváření strachu, zmatků, paniky a nejistoty. Násilí je ten zásadní bod zlomu, kdy osoba už nejen, že nerespektuje právní rámec a je ochotna užít i násilí, ale násilí cílící na osoby, které například představují celkový koncept dané nenáviděné ideologie, nebo v rámci aktuální situace v Evropě, nenávidění křesťané, či bezvěrci.

Cílení na politicky významné osobnosti či úřední nebo vojenské cíle byl trend například 70. let 20. století, kdy ku příkladu v Německu provedla ultralevicová komunistická skupina Frakce Rudé armády několik bombových útoků na policejní stanici nebo soudce nejvyššího soudu, kdy se jednalo o prosazování jejich levicové ideologie a vyjádření nespokojenosti s kvalitou odpoutání se Německa od jeho nacistické minulosti.⁴

Jasná a jednotná definice terorismu úplně není, liší se v každém pohledu na problematiku, kdy je z bezpečnostního hlediska terorismus viděn více z té stránky ochrany osob a majetku, z politického hlediska může být definován terorismus jako útok na integritu státu, na jeho fungování v poskytování základních jistot, které stát tvoří. Společné pro definice je však to, že veškeré ataky na vyjmenované hodnoty ve finále šíří již zmíněný strach, paniku, nejistotu a zahřívá společenské klima.⁵

Současný terorismus, který začal otřásat Evropou zejména od roku 2015 se však vyvinul v novou formu. Specifické je, že současný tzv. džihádistický terorismus se jednak projevuje brutálním násilím, které otřásá emocemi společnosti, navíc však využívá prostých a často nesofistikovaných metod, které působí velmi krutě a jsou zejména cíleny na nic netušící běžné

⁴ Red Army Faction. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation 2001 [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Red_Army_Faction

⁵ SVOBODA, Ivo a Michael HRBATA. Extremismus a terorismus jako destabilizující prvky společnosti. Vojenské rozhledy [online]. 2014 [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: <https://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/bezpecnostni-prostredi/extremismus-a-terorismus-jako-destabilizujici-prvky-spolecnosti>

občany dané společnosti, kteří nepředstavují žádný orgán veřejné moci nebo jinou politickou agendu. V rámci této práce se autor bude zejména zaměřovat na problematiku terorismu a vzhledem k současné krizi, kterou představuje řada útoků na území Evropy provedených osobami vyznávajícími džihádismus usilujících o nastolení chalífátu⁶, se bude práce zabývat zejména terorismem osob zneužívajících Islám pro propagaci svých radikálních fundamentalistických a salafistických vizí. Salafismus, za který tzv. bojovníci radikálním džihádem bojují je směr, který vyžaduje očistění Islámu od novodobých a západních praktik a zvyků a žádá jistý návrat k původním kořenům víry.⁷ Samozřejmě až jeho extremistické pojetí využívá násilný džihád k prosazení této vize, která ve svém původním smyslu neprosazovala smrt a utrpení západního světa, ale touhu po absolutní moci a nadvládě muslimských zákonů a pocitu nastolení spravedlnosti skrze zničení všeho, co není Islám navodila prostor pro realizaci extremistického zneužívání víry. Džihádem se pro tuto práci tedy bude brát jeho extrémní a násilné pojetí, nikoliv slovo džihád, které znamená v islámském náboženství „boj“, který je v současné době mylně interpretován pouze jako boj užitím teroristických praktik proti bezvěrcům, nebo křesťanům, avšak slovo obecně představuje vynaložení úsilí muslima za prosazování víry, a to slovem anebo dobrými skutky.

1.3 Radikalismus

O radikalismu můžeme hovořit v případě dokončeného, nebo téměř naplněného procesu radikalizace osoby. Slovo radikalismus pochází z latiny ze slova radix, které znamená kořen. Radikalismus chce změnu od základu, tedy od kořene.⁸ Je to jakýsi finální stav radikalizace osoby. Je třeba mít na paměti, že dokončený proces radikalizace nemusí nevyhnutelně

⁶ Zjednodušeně řečeno se jedná takový stát, který je řízen muslimským vysokým představitelem, který reprezentuje boží moc. Jedná se o území, které je pod mocí muslimské obce a funguje jako teokracie

⁷ Úvod od problematiky extremismu. VEGRICHTOVÁ, Barbora. Extremismus a společnost: Pojem extremismus. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 28. ISBN 978-80-7380-665-1

⁸ Radikalismus. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-02-23]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Radikalismus>

skončit posunem osobnosti do absolutně extrémistického antidemokratického spektra, nebo přímo do násilného terorismu, avšak se také může jednat o jakési emoční a intelektuální území jedince, které je nakročené k extremismu, nebo terorismu. Přesná a daná hranice mezi radikalismem a extrémismem není, dle definicí a politických názorů se tato hranice liší. Radikální přístup s použitím násilí na prosazování svých cílů je zpravidla pak vnímán jako terorismus. Ta nejistá hranice vnímání toho, co lze považovat za radikalismus a radikální chování a postoje je specifické kulturou, ze které je dané jednání vnímáno. V různých částech světa s odlišnou kulturou a rozličnou ekonomickou či sociální situací regionu nebo země je pohled na vybrané chování odporující ustanovenému status quo vnímán někdy radikálně až extrémisticky, v jiných kulturách mohou být dané například intolerantní postoje vnímány jako běžné nebo alespoň v takových mezích, které nevzbuzují znepokojení veřejnosti. Radikalismus se vyznačuje prosazováním a zastáváním většinou antidemokratických, či netolerantních postojů a přesvědčení. Pro majoritní společnost je zjednodušeně možné vnímat radikalismus jako protidemokratické postoje v moderní době. Jako výsledek radikalizace pak radikalismus šíří své radikální postoje a teze, napadá běžné názorové postoje a tím dále produkuje ve společnosti radikalizaci osob a vytváří radikalitu skupin.⁹

Pro dobrou představu radikalismu, který ohrožuje moderní Evropské hodnoty je možné uvést příklad tzv. Salafismus, tedy forma Islámského radikalismu, kdy tento hlásá návrat ke kořenům, k muslimským tradicím s tím, že jen tyto nmoderní tradice jsou cesta ke spáse, je to správná a jediná cesta, jak žít a takový postoj se snaží vzpírat západní společnosti. V takovém stádiu o extremismu či terorismu hovořit nemůžeme, nicméně momentem, kdy radikalistické názory zvolí k prosazování svých podstat užití násilí, v tu chvíli se „pouhý“ radikalismus mění v mnohém závažnější terorismus. Západní společností a místní kulturou je však již samotný

⁹ SMOLÍK, Josef. Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránků stávají vlci [online]. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020 [cit. 2022-02-21], s. 81-82. ISBN 978-80-7509-724-8. Dostupné z: <https://www.pf.ujep.cz/wp-content/uploads/2020/10/14-Psychologie-terorismu.pdf>

Salafismus vnímán jako extrémně nebezpečný a je často automaticky zaměňován za terorismus či náboženský extrémismus. Úhel pohledu výchozí kultury zde hraje výše zmíněnou roli.¹⁰

1.4 Radikalizace

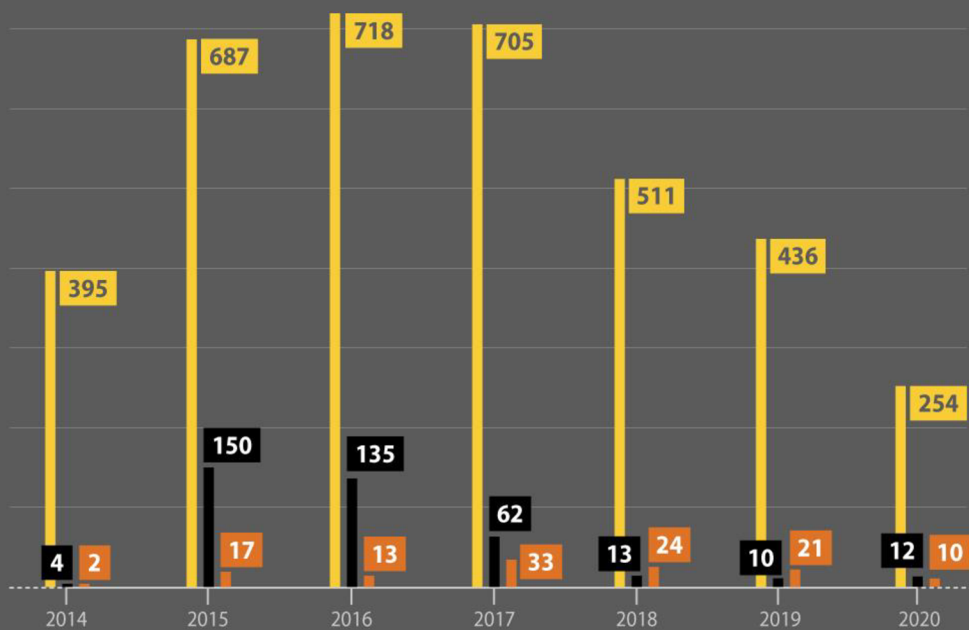
Radikalizací obecně jako takovou se rozumí proces osobnosti, hlavně po stránce psychické, kde dochází ke změně názorového a postojevého spektra k základním otázkám týkajících se lidských práv, svobod, ale také socio-ekonomického rázu, kdy se osobnost člověka posouvá za běžné společenské meze do radikálního neboli extrémního spektra. Takové změny v názorech vedou zpravidla k podněcování a přibližování se k násilnému projevování, případně k extrémistickým až teroristickým praktikám. S akcentem na bezpečnostní situaci Evropy v rámci extrémistického pojetí Islámu, džihádistického terorismu je v rámci této práce na radikalizaci pohlíženo zejména ve vztahu k ideologickému vlivu na názory osoby, které vedou k přijetí násilného vztahu k bezvěrcům, pocitu křivdy ze strany západního světa. Níže uvedený obrázek statistiky nábožensky motivovaných teroristických útoků v Evropě pak podkládá závažnost problematiky radikalizace, která není jevem nijak novým, avšak stále přetrvávajícím a reálně hrozcím vůči hodnotám chráněným trestními zákony zemí Evropského společenství. Zdánlivé snížení aktivity v roce 2020, je sníženo z důvodu restrikcí pandemické krize a tím snížení kapacit stavů odborného personálu zabývající se danou problematikou.¹¹

¹⁰ Radikalismus: Islámský radikalismus. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-02-23]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Radikalismus>

¹¹ Terorismus v EU v číslech: počty útoků, obětí a zatčení v roce 2020. Zpravodajství: Evropský parlament [online]. 20.08.2021 [cit. 2021-12-01]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20210628STO07262/terorismus-v-eu-pocty-utoku-obeti-a-zatceni-v-roce-2020>

NÁBOŽENSKÝ MOTIVOVANÝ / DŽIHÁDISTICKÝ TERORISMUS V EU

● POČET ZATČENÝCH ● POČET OBĚTÍ ● POČET ÚTOKŮ*

* realizované, nevydařené i překažené útoky

Zdroj: Europol

Obrázek 1 Statistika terorismu EU

Zdroj: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20210628STO07262/terorismus-v-eu-pocty-utoku-obeti-a-zatceni-v-roce-2020>

2 Proces radikalizace

Proces radikalizace není aktuální otázkou místa ani času, radikalizace je spojena se společností již od doby, kdy začal mít homo sapiens sapiens vlastní ucelený názor a postoj, mohl ho začít prohlubovat a vyhraňovat, stejně tak toto přenesl na zdánlivě sympatizující osoby, nebo ty, kteří ještě sami sebe nenašli a jsou tedy vhodnými cíli a tyto procesy se děly, dějí a můžou se dít kdekoliv a kdykoliv a to platí dvojnásob v moderní technologické době, kdy navázat kontakt i s úplně neznámou osobou ještě nebylo snazší. Procesem radikalizace osoby se pak z běžného občana může stát člověk, který se stává nebezpečným pro své okolí, ba dokonce pro celou společnost. Jeho nebezpečnost a dosah se různí, jednak dle směru a způsobu, jakým se jedinec radikalizoval a také v jeho schopnostech a zapojení se ve větším radikálním celku. V současné moderní společnosti jsou výsledkem procesu radikalizace osoby, které se následně dopouští násilí a ohrožují společnost. Takové osoby procesem přechází z radikalismu do násilného extremismu nebo terorismu. Současně studovaný proces radikalizace pak zahrnuje prvky jako komunikace, který vede k indoktrinaci osob, či manipulaci a přesvědčení pro některou ideologii, změny osobnosti vychází z kritických skutečností a okolností, které ovlivňují osobu na jeho základní myšlenkově a emočně funkční úrovni. Oba tyto aspekty pak v moderní společnosti propojuje komunikace a propaganda komunikačními technologiemi jako například sociálními sítěmi.¹²

Radikalizace je aktuálním přeshraničním problémem, který ohrožuje současně přijaté demokratické hodnoty naší společnosti. Média dávají prostor a slovo každému morálně i mentálně pokřivenému jedinci.

¹² SMOLÍK, Josef. Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránků stávají vlci [online]. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020 [cit. 2022-02-21], s. 91. ISBN 978-80-7509-724-8. Dostupné z: <https://www.pf.ujep.cz/wp-content/uploads/2020/10/14-Psychologie-terorismu.pdf>

Média tímto uzavírají celé skupiny lidí do názorových bublin, značně polarizovaná.¹³ Obrázkem určitého vývoje osoby v procesu radikalizace nemusí být však pouze ideologický fundamentalismus, zejména pak náboženský například v podobě extrémního Salafismus. Vyhranění se a exces z běžného názorového a tolerantního postoje může nastat i v okolnostech, které se týkají běžného života. Příkladem může být současná pandemická krize, která u jedinců může přispívat k názorovému vyhranění a také inklinaci k radikálnějším postojům a názorům vůči vládním restrikcím a nařízením, která se aplikují v zájmu ochrany veřejného zdraví, kde vlastní osobní pocit svobody začíná převládat, jak je pro sobeckost člověka přirozené, nad veřejné blaho.

2.1 Základní prvky procesu radikalizace

Dosáhnout absolutně zobecňující teorie procesu radikalizace, která by výstižně vystihovala v plném spektru veškeré aspekty, podmínky, předpoklady a jiné faktory ovlivňující, provázející a zapříčiňující radikalizaci a její proces se do současné doby nepodařilo. Existuje mnoho náhledů, postupů a metodik v pojetí procesu radikalizace, kdy v rámci této tematiky byly za poslední roky provedeny řady různých výzkumů a studií zkoumajících proces radikalizace. V rámci provedené tzv. metaanalýzy bylo Švýcarským odborníkem na terorismus doktorem Alexem P. Schmidem v roce 2013 vytyčeno, v publikaci zabývající se radikalizací, 8 základních faktorů, které se snaží alespoň částečně zobecňovat proces radikalizace v prvcích základních, které se k radikalizaci vztahují.¹⁴

Prvním bodem je důležitý poznatek, že předpoklad toho, že většina radikalizovaných teroristů má psychické problémy. Dle analýz tomu tak není, naopak většina psychické potíže nemá, kdy spíše, než takové potíže

¹³ Radikalizace v EU: Co vlastně znamená a jak jí předcházet? Zpravodajství Evropský parlament [online]. 27.1.2021 [cit. 2021-12-30]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/security/20210121STO96105/radikalizace-v-eu-co-vlastne-znamen-a-jak-ji-predchazet>

¹⁴ SCHMID, Alex. Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review [online]. Haag: ICCT - The Hague, 2013 [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: https://icct.nl/app/uploads/2013/03/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013_2.pdf

doprovází život osob před radikalizací pocit nenaplněnosti, chybí satisfakce smysluplného života a vstup do radikální organizace vzbuzuje nadšení a zefektivňuje radikalizaci jedince. Druhým bodem je jakési vyvrácení mýtu toho, že původ teroristů musí být jedině z lůzy, neboť výzkumem se nedalo jednoznačně vyprofilovat minulost teroristů, která by vždy zpravidla vedla k radikalizaci, spíše, než původ osoby je důležitý vliv příbuzenstva. Třetí poznatek je přímočarý v tom, že proces radikalizace je proces, který postupně mění osobnost člověka, kdy toto doprovází změny v návycích a chování osoby. Čtvrtý bod dále podporuje bod druhý, kde se vymezuje rozdíl vlivu chudoby a nezaměstnanosti, kde vyšlo najevo, že nelze předpokládat chudobu jako radikalizační iniciátor, kdy spíše nezaměstnanost a s tím chybějící náplň dne vede k radikalizaci, kdy toto je zřejmé zejména u mladých muslimů. V pátém bodě je zmíněn pocit nespravedlnosti spojené s frustrací a vedoucí k silnému rozhořčení. Těmto emočním stavům se bude autor v práci zabývat i níže v kontextu extremismu. Základní poznatek tedy je, že velmi častý iniciátor procesu radikalizace je pocit naštvání a rozhořčení z vybrané životní nebo společenské situace. Na takové pocity zpravidla radikální skupiny apelují a zneužívají jich, kdy na jejich základě staví nenávist a vztek osoby, cílí proti vybranému ideologickému nepříteli, na kterém je následně vykonávána spravedlnost, kdy se oddanost a radikálnost jedince prohlubuje. Z čeho pramení rozhořčení, se různí a univerzálností takového rozpoložení je jeho vliv na jedince ať je chudý a neperspektivní nebo žije v zámoří v přepychu, ale trpí pocitem ztráty identity a soudružnosti s jeho původem. Dalším bodem je využití digitálního prostoru pro rekrutaci a náborovou kampaň pro nové stoupence. Doba internetu přinesla zrod sociálních sítí, tedy všudypřítomné platformy, které jsou stěží státem regulované, neboť jsou to platformy svobody slova za peníze soukromých firem. Cílová skupina radikálních skupin je zejména skupina mladých mužů do 25 let věku, a právě taková mladá skupina hojně využívá sociálních sítí, kde jsou uzavíráni do názorových bublin a sdružují se s těmi, kteří sdílejí nově nalezené radikální hodnoty. Předposledním bodem je používání ideologie k ospravedlňování užívání násilí či jiného protiprávního nebo amorálního jednání. Když to není ideologie, tak alespoň politický postoj.

Komplexně lze shrnout fakt, že využitím ideologie apod. názorových souborů se člověk zbavuje sebereflexe a zábran. Poslední osmý bod popisuje deradikalizaci, a to zásadním poznatkem, který uvádí, že samotné upuštění teroristy od teroristické činnosti, nebo odpoutání se od přímého účastenství na distribuci násilí ve společnosti ještě nezaručuje úspěšný proces deradikalizace, který je podstatně dlouhodobější a složitější.¹⁵

2.2 Komentář k situaci radikalizace v rámci pandemie v ČR

Ve výroční zprávě Bezpečnostní informační služby České republiky za rok 2020 je pak výstižně shrnuto, jak může vypadat radikalizace u jedinců vlivem pandemické krize.

„Významnějším problémem se naopak stávají ad hoc tematicky zaměřené skupiny či radikalizovaní jedinci, u nichž není důležitá propracovanější soustava postojů a hodnot, ale pouze negativní, často iracionální postoj vůči určitému fenoménu. Činnosti a násilné aktivity ohrožující demokratické základy státu výroční zpráva 2020 činnosti ohrožující demokratické základy státu 22 Obecně pak platí, že riziko představuje zejména možná seberadikalizace některých jedinců, kteří díky své neprovázanosti s extremistickou scénou snáze unikají pozornosti bezpečnostních složek.“¹⁶

K uzavření vnitrostátní spojitosti radikalizace u jedinců ve spojení s covid-19, i když bez významných bezpečnostních dopadů na integritu státu, je dobrým příkladem osoba zpěváka a dezinformátora Daniela Landy, který se jako mediálně známá figurka propracoval od negativních postojů k restrikcím až k vyhraněnému a otevřenému boji proti systému prostřednictvím sociálních sítí, které vyústilo v listopadu roku 2021 k veřejným výzvám občanů, kteří sdílejí podobně vyhraněný protipandemický a protiočkovací postoj, aby ohromným množstvím dotazů zahltili krajské

¹⁵ SMOLÍK, Josef. Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránků stávají vlci [online]. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020 [cit. 2022-02-21], s. 91. ISBN 978-80-7509-724-8.

Dostupné z: <https://www.pf.ujep.cz/wp-content/uploads/2020/10/14-Psychologie-terorismu.pdf>

¹⁶ KOUDELKA, Michal. Bezpečnostní informační služba: Výroční zpráva 2020 [online].

23.11.2021, , 21-22 [cit. 2021-12-30]. Dostupné z:

<https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocní-zpravy/2020-vz-cz-2.pdf>

hygienické stanice, a tak znemožnili efektivní trasování a vyřizování relevantních a skutečných dotazů občanů ČR.¹⁷ Od svého jednání se však poté zbaběle distancovala a ve veřejném prostoru zatím další intenzivnější známky vyhranění se neprojevuje.

2.3 Vliv společenské klima v extremismu

Dle Institutu pro kriminologii a sociální prevenci v Praze se o extremismus v širším slova smyslu mluví jako o:

„výrazné odchylce od obecně zavedených a v aktuální době přijímaných norem chování a jednání“¹⁸

Zásadní aspekt, který umožňuje šíření a výskyt sociálně patologických jevů extremismu je společenské klima. Na vznik projevů extremismu, tedy podnětů k radikalizaci osob má vliv například úroveň nezaměstnanosti v určitém sociálním okruhu nebo dané lokalitě, vliv má také úroveň dosaženého vzdělání v dané lokalitě, etnické složení lokální populace, případně zastoupení náboženství. Zásadní roli také hraje množství cizinců, přistěhovalců, případně i uprchlíků usazujících se v novém prostředí. Zejména přítomnost cizinců může vytvářet ideální podhoubí pro šíření xenofobních nálad či rasových předsudků, které jsou jeden z mnoha katalyzátorů pro radikalizaci osobnosti jedince, neboť vliv rasisticky laděného společenského klimatu dává předpoklad pro radikalizaci jedince v případě, byť i nechtěné negativní události a zkušenosti s příslušníkem jiného vyznání, etnika nebo rasy. Výskyt obyvatel z cizích zemí a kultur nepochybně souvisí s dovozem ideologií, které mohou na jedince působit radikalizačně. Buď rekrutováním pro dovezenou ideologii, nebo naopak vzbuzuje dovoz cizích kultur a ideologií nevolí, nechut' a jakousi obavu o ohrožení vlastní původní kultury. Při pocitu ohrožení vlastních hodnot, nebo nespokojeností se

¹⁷ MENŠÍK, Jan. Landa couvá z výzvy k zahlcení hygien. Jsem jen zesilovač, tvrdí. Novinky.cz[online].16.11.2021[cit.2021-12-30].Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/landa-couva-z-vyzvy-k-zahlceni-hygien-jsem-jen-zesilovac-tvrdi-40378254>

¹⁸ DANICS, Štefan. Extremismus hrozba demokracie. Praha: Police History, 2002, s. 46. ISBN 80-86477-07-x.

stavem společenského klimatu, pak radikalizaci jedince podpoří i napodobování jiných zahraničních trendů například v rámci globalizace.

Výše zmínění aspekt, který je součástí společenského klimatu, jako je například zaměstnanost a vzdělanost dané sociální skupiny ukázkově vedl k radikalizaci osob u dnes již mnohvrstvého a komplexního hnutí skinheads. V 60. letech 20. století ve Velké Británii byla skutečnost toho, že mladí britští muži z ekonomicky nižší třídy začali cítit jakousi frustraci a zášť vůči střední třídě mládeže, prvopočátek hnutí skinheadů, kteří k extremistickým projevům došli z počátečního pocitu nespokojenosti a ohrožení tradičních hodnot, kteří jejich předci představovali. Mladí z vyšší společenské třídy byli obecně předurčení k lepšímu společenskému zasazení, obecně lepšímu vzdělání a s tím spojené větší šance uplatnění na trhu práce. Dovoz cizích pracovníků, migrantů a jiných kultur dále vyvíjel tlak na nespokojené mladé Angličany, kteří více a více pociťovali ohrožení jejich původních hodnot. Zajímavostí ohledně separace skinheadů od zbytku, jako projev nespokojenosti, je samotná skutečnost jejich vizáže, kdy vyholené hlavy byly protikladem dlouhovlasých mladých lidí ze středních společenských tříd, kteří inklinovali k Hippies s dlouhými volnými vlasy u mužů i žen. Neustále sílící vlna migrace a globalizace světa dále podněcovala původní protestní jednání skinheadů k dalšímu a intenzivnějšímu vyhranění se vůči útokům na tradiční hodnoty a vytlačování dělnického lidu, které během mnoha let vedlo k transformaci hnutí na rasistické a extrémistické uskupení. V procesu radikalizace je u skinů také nutné odbourat individualismus, ukotvit tak pocit soudružnosti a síly v jednotě a skupině, která sleduje společný cíl.¹⁹ Takové odbourání individualismu a nabídka životní cesty jako jedné velké „rodiny“ je pak nejefektivnější právě u mladých a nespokojených jedinců, zejména mužů, kteří nabídku komunity a vlastních pravidel vnímají jako první smysluplné uplatnění v jejich životě.

¹⁹ DANICS, Štefan. Extremismus hrozba demokracie. Praha: Police History, 2002, s. 46-48. ISBN 80-86477-07-x.

2.4 Obecné lidské dispozice pro extremismus

„Někteří hovoří o složitosti současného světa a duchovní krizi v důsledku konzumního způsobu života“²⁰

Moderní způsob žití a otevírající se společnost, která se dále odvrací od soukromých uzavřených rodinných hodnot a jistot, která vítá multikulturu a stírá rozdíly a bariéry mezi lidmi může přispívat k pocitu neexistující identity jedince. Mladí lidé, kteří nezapadnou a nejdou s proudem, razantně měnící se společnosti, si pak mohou připadat ztraceni a stávají se náchylnými k vyhranění se proti takovému proudu, mohou inklinovat k radikálnějším názorům na takovou společnost a kombinací vlivu každodenního života a iniciativou od extrémních skupin dochází u jedinců a celých skupin k radikalizačním procesům jejich osobnosti. Předpoklady pro extrémní projevy osoby či skupiny jsou v rámci lidských dispozic zakotvené zejména v psychologických a sociologických zákonitostech. K radikalizačním procesům osobnosti jsou pak z biologického i sociologického hlediska náchylní mladí lidé, zejména muži. Z biologického hlediska to lze přičítat hormonální nevypěstlosti, vysoký testosteronový drive, elán a mladá energie umožňují prudké a méně promyšlené jednání. Samotné mládí je vhodné při radikalizaci, neboť v extrémních skupinách nalezne jedinec vrstevníky, kteří s největší pravděpodobností sdílejí stejné kulturní a sociální pozadí, ze kterého se k extrémním skupinám a ideologiím dostali.

Psychologické a sociální aspekty mladých hrají roli ještě větší. Malá životní zkušenost spojená s mládím zadává předpoklad dalších atributů, které jsou ideální pro následnou radikalizaci. Mladý člověk vidí svět spíše černobíle, více vnímá nedostatky a chyby společnosti, které často rozhodně odmítá a sám je přesvědčen o jasném řešení, které je právě to „černé“ oproti současné „bílé“ nebo naopak. Malá životní zkušenost a vysoká kritičnost vede k chybnému vyhodnocování skutečností běžného života, nízká míra zodpovědnosti a ochoty uznat vlastní vinu pak ke zkratkovitým jednáním a radikálním názorům na neuspokojivý stav jejich života, který promítají

²⁰ DANICS, Štefan. Extremismus hrozba demokracie. Praha: Police History, 2002, s. 57. ISBN 80-86477-07-x

na celou společnost. Pro mladé lidi je dále jako jejich počáteční stav, před připojením se k extremistické skupině, chuť v životě soutěžit, dělat věci jinak a tím vlastně prožívat jakási dobrodružství, která je odliší od zbytku, vytvoří pocit adrenalinu z tvořivé nebo smysluplné náplně jejich života. Mladý člověk si chce vytvořit image, která bude v jeho společenské vrstvě, lokální i široké, znatelná a viditelná, nebo dokonce dominantní. Takových cílů jsou mladí schopni dosáhnout, vzhledem ke špatným volbám a nezralé životní zkušenosti, i činy negativními. Schopnost pozitivní tvořivosti pak vede k asociálnímu nebo protispolečenskému jednání. V neposlední řadě plyne z nedostatečných zkušeností touha po jednoduchých řešení. Řešení na základní složité životní situace a jasné, uspokojivé odpovědi na palčivé otázky a výzvy v neuspokojivém životě mladé osoby. Falešná naděje toho, že život lze řešit jednoduše, přímočaře a černobíle, kterou může nabízet vybraná extrémistická skupina, pak mladého člověka upevní v jeho nespokojeném stavu a přesvědčení a dále zvyšuje ochotu podvolit se doktríně takové extrémní skupiny.²¹

Osoba s takovým postojem a emoční pozicí se může dostat do situace, ve které nemá jakési spojence, kteří by mu ten vyšší cíl pomohli uskutečnit nebo kteří by dali jedinci „sílu“ změnit status quo, nebo vzbudili pocit oprávněnosti jejich pocitů a názorů. Sociální aspekty jako nestabilní zaměstnání, špatné uplatnění na trhu práce, nebo život na okraji ekonomické společnosti pak živí zmínění psychologické a sociologické procesy.

Člověk v takovém rozpoložení je pak „lehce“ svedený k extrémní skupině. V takové chvíli nastoupí radikální či extrémní uskupení, které již ze zkušenosti pozná počínající radikalizační proces jedince. Pro svou například politickou agendu pak potřebují jedince nalákat. Nabízejí pocit soudružnosti a komunity. V jedinci vzbudí pocit dospělosti, neboť mu nabídnou stabilitu, vnější pocit síly a pevné ideologické přesvědčení.²² K zintenzivnění procesu radikalizace osoby musí extrémistická buňka přispět

²¹ VEGRICHTOVÁ, Barbora. Extremismus a společnost. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 36. ISBN 978-80-7380-665-1.

²² DANICS, Štefan. Extremismus hrozba demokracie. Praha: Police History, 2002, s. 56-57. ISBN 80-86477-07-x

počiny, které ve vybraném jedinci vzbudí pocit, že následováním této skupiny, spojeným se změnou postojů a názorů, přinese jenom pozitiva, sociální zisk. Extrémistická scéna využívá hojně populismus, líbivá hesla, generalizaci rozličných a komplexních problematik, kdy se snaží zacílit na co nejširší publikum. V takových případech pak mladí vstupují do řad extrémistických skupin, či je následují, i když ve svém jádru nesdílí ideologické zaměření extrémní skupiny, čili postačí líbivá hesla a zdánlivá východiska bez počátečního ideologického přesvědčení.²³ To, že jedinci tedy postačí obyčejné adrenalinové vyžití a nekonformní způsob žití, takové skupině může vyhovovat, neboť požadované ideologické postavení a názorové spektrum se v následném procesu radikalizace osobě vstřípí dle požadovaných parametrů extrémistů. Jak již bylo zmíněno výše, mladí jsou k radikalizaci a následování extrémistických idejí náchylnější kvůli mnoha proměnným, také kvůli moderní době internetu a sociálních sítí, která značně usnadňuje radikalizaci jedince, kterého je třeba získat na svou stranu, aby plnil požadavky a vybrané úkoly a úlohy extremistické skupiny. Sociální sítě a webové stránky poskytují časově a prostorově neomezený přísun dezinformací a tendenčního materiálu, který je třeba vybraným osobám vstřípit. Osobní komunikace prostřednictvím messengeru, prohlubuje pocit, že se extrémistická skupina o nespokojeného jedince skutečně zajímá. Aktuálně fungující algoritmus sítě Facebook uzavírá osoby do názorové bubliny, které negují kritické myšlení a ukotvují jedince v přesvědčení, že jeho nový náhled na svět je zjevně správný, neboť se jeví, že lidé na sociálních sítích to vnímají stejně, kdy zvětšující se bublina pod vlivem algoritmu postupně osobě až „vymývá mozek“ a znemožňuje konfrontaci s jiným než požadovaným názorem uživatele sociální sítě²⁴.

„Internet je jedním z hlavních kanálů pro šíření extremistických názorů a nábor jednotlivců. Sociální média zvětšila dopad a dosah džihádistické i krajně pravicové extremistické propagandy tím, že poskytla snadný přístup

²³ VEGRICHTOVÁ, Barbora. Extremismus a společnost. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 37. ISBN 978-80-7380-665-1

²⁴ The Social Dilemma [česky Sociální dilema] [film]. Režie Jeff ORLOWSKI. USA:Netflix, 2020

k širokému cílovému publiku. Teroristické organizace mohou velmi účinně cílit na konkrétní skupiny rekrutů a zvětšovat své „armády internetových trollů“ na podporu své propagandy. Podle zprávy o teroristické situaci a trendech v EU z roku 2020 byly ke koordinaci, plánování útoků a přípravě kampaní v posledních několika letech využívány aplikace se šifrovaným zasíláním zpráv, jako je WhatsApp nebo Telegram.“²⁵

Takový průměrný mladý muž pro skupinu pracuje rád a sebe utvrzujícím přesvědčením získává pocit oprávněnosti jeho rozhořčení, které je takovou skupinou živeno. Pro přežití a zintenzivňující se podporu extrémistické skupiny je pak postupně jedinec více a více ochoten užít extrémních prostředků k dosažení cílů sledovaných cílů skupiny, jako například verbální a následné fyzické násilí, a to k prosazení vyššího cíle extrémní skupiny a pro vlastní satisfakci z uznání, které od skupiny získá.

2.5 Kým bývá pachatel extrémistického jednání

K logickému vyvození toho, kým často bývají osoby participující na extrémistickém jednání či přímo páchající trestnou činnost s extrémistickým podtextem, je třeba připomenout, jakým způsobem taková uskupení rekrutují, verbují a snaží se zaujmout případné následovníky. Extrémisté cílí na tzv. slabiny současné sociální politiky společnosti dané země či regionu, kdy se snaží z událostí a kauz, které budí rozruch ve veřejném prostoru, udělat záležitost, na kterou jen oni mají snadnou odpověď a řešení. Zejména takové skupiny vystupují a vybírají témata, která jsou veřejně akceptovatelná, avšak neodráží skutečné záměry extrémistů, které jsou častěji rasisticky, xenofobně, nebo anarchisticky zaměřená. Argumentaci opírají o jakousi občanskou povinnost pramenící z nutnosti hájit požadované hodnoty formou patriotismu. Rétorické výstupy se snaží zasáhnout širokou veřejnost, vsugerování dezinformací a polopravd, či záměrné přehánění obecně neškodných událostí totiž sází

²⁵ Zpravodajství Evropský parlament: Radikalizace v EU: Co vlastně znamená a jak jí předcházet? [online]. 27.1.2021 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/security/20210121STO96105/radikalizace-v-eu-co-vlastne-znamen-a-jak-ji-predchazet>

na nízkou informovanost jejich publika, případné slabé kritické myšlení a nedostatečná životní zkušenost. Pro takovou radikalizaci osob tedy zpravidla spadají osoby ve věku okolo 20 let. Jedná se o nezralé, emočně nevyspělé či dokonce labilní jedince. Jejich zaměstnání bývá podprůměrné, ba dokonce se jedná o osoby nezaměstnané. Můžeme se často setkávat s osobami nižšího intelektu a s malým životním potenciálem, který je spojený s hůře placeným zaměstnáním a případným nadužíváním alkoholu pro tzv. „posílení se“. Takové osoby se například snaží radikalizovat skupina Autonomní nacionalisté, kteří operují v ČR, kdy se snaží docílit „silného a nezávislého národa“²⁶, tedy jako prostředek k radikalizaci osoby je vhodné cílit na pocit vlastenectví a obrany tradičních hodnot, kdy však zpravidla jde o postupné podryvání morálky vedoucí k rasismu či xenofobii.

Na scéně v České republice dochází k radikalizaci mladých mužů zejména do řad moderních neonacistických skupin a hnutí, které si zakládají zejména na rasismu. Radikalizování přívrženců sází na společenské klima současné doby, které vždy těží z doby nejistoty, ať sociální či ekonomické, která dopadá zpravidla nejsilněji na jedince, kteří se nachází už tak v socioekonomicky špatné situaci. Svalování viny na menšinu, kterou v ČR často představují Romové je pro danou skupinu účinný nástroj pro podněcování nenávisti, nespokojenosti obyvatelstva, které následně snadněji inklinuje k líbivým a bagatelizujícím odpovědím z řad rasistických skupin na složité společenské problémy. Odhadovaný podíl obyvatelstva, který inklinuje k sociopatologickým projevům je asi 5% mužské části populace. Psychologové Herold Lasswell a Wilhelm Reich ve svých psychologických pracích popisují, jak lze probudit v obyvatelstvu protidemokratické a pro autoritářské postoje a názory v obyvatelstvu, kdy jsou takové jevy známy již od 30. let 20. století. Psycholog Slavomil Hubálek pak výstižně popsal, co vězí za rasistickými postoji jedinců, které jsou nedílnou součástí radikalizace osoby, tedy které prvky osobnosti a života jedince ovlivňují a podněcují

²⁶ Metapédie: Autonomní nacionalisté [online]. 12.1.2010 [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: https://cs.metapedia.org/wiki/Autonomn%C3%AD_nacionalist%C3%A9

vyhraněné až nenávistné názory a postoje, které jsou žádoucí v extrémistických skupinách.²⁷

„Rasistické či etnické předsudky jsou reakcí na pocity vlastní méněcennosti a neúspěšnosti, na nahromaděnou agresivitu a permanentní pohotovost k nepřátelství. Na hostilitu navozovanou frustrací, která se promítá do fantazií o nutné sebeobraně. Rasista mechanismem projekce obvykle přisuzuje objektu nenávisti své vlastní charakteristiky. Nejčastěji to bývá lenost, neschopnost, nepořádnost, nečestnost, hloupost a špinavost. Sami sice horují za čistotu, ale zkuste se jim podívat na nohy“²⁸

Pokud bychom měli rozdělit a vymezit jedince, kteří jsou nejčastějšími participanty či oběťmi radikalizace vedoucí k naplňování cílů extrémistických skupin a k vyhraněnému projevování se ve společnosti, pak za použití určitých statistických dat je možné tyto vymezit podle základních indicií, které jsou typické pro pachatele trestné činnosti s extrémistickým podtextem nebo podnětem, kdy můžeme hovořit o dosaženém vzdělání, věku, pohlaví a trestní minulosti. Dle vzdělání, tvoří největší skupinu pachatelů osoby s dokončeným základním vzděláním, tedy zpravidla osoby duševně na nižší než průměrné úrovni. Tuto skupinu tvoří 72 % pachatelů trestných činů za rok 2015. Jak bylo již zmíněno, více osoby inklinující k extrémistickým ideologiím a osoby radikalizující se, tvoří z majoritní části osoby do 29 let, avšak za povšimnutí stojí, že přes 30 % pachatelů extrémistické trestné činnosti je v rozmezí věku 30 až 39 let. V takovém uvedeném spektru se v rámci zastoupení pohlaví nachází významných 98 % mužů. Z tohoto je zřejmé, že ať ženy mohou sehrát roli na pozadí radikalizace, například jako podněcovači radikalizačních nálad v muži, tak skutečný viditelný manifest extrémistického jednání stále drží zejména muži. Navíc více než 50 % těchto uvedených jedinců jsou recidivisté, tedy již v minulosti trestně stíhané osoby. Uvedená data lze však

²⁷ KRAMULOVÁ, Daniela. Co jsou zač čeští „ochránci národa a rasy“?. *Psychologie DNES* [online]. červen 2009 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/psychologie-dnes/85146/co-jsou-zac-cesti-_ochranci-naroda-a-rasy_-

²⁸ KRAMULOVÁ, Daniela. Co jsou zač čeští „ochránci národa a rasy“?. *Psychologie DNES* [online]. červen 2009 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/psychologie-dnes/85146/co-jsou-zac-cesti-_ochranci-naroda-a-rasy_-

brát pouze orientačně, neboť dynamika podílu obyvatelstva a faktory ovlivňující radikalizaci osob k extrémistickým projevům je velmi volatilní a s moderní rychle posouvající se dobou, se obdobně posouvají a mění statistická data.²⁹

2.6 Vliv globalizace v rámci radikalizace osoby

V moderní společnosti je globalizace jeden ze zásadních důvodů, proč zažívá společnost takzvané šoky, prudké změny a posuny v zavedených a zažitých zvycích, proč se kultura vlivem ekonomického růstu či propadu mění a posouvá a vzhledem k těmto relativně prudkým změnám oproti tempu vývoje společnosti v 19. století, je možné a dané, že vybrané sociální vrstvy obyvatelstva mohou cítit frustraci z posunu ze sociální jistoty do nové, dost možně nevýhodné společenské nebo ekonomické situace. Například jen samotný ekonomický a technologický růst spojený s přísunem multikulturní pracovní síly. Růst vede buď k navýšení požadované kvalifikace v pozicích, kde dříve odbornost nebyla potřebná nebo naopak nabídne pro méně náročné cizince pracovní uplatnění, ba dokonce se stává lidská práce nedůležitou, tudíž ztráta zaměstnání a propad životní úrovně je jeden z mnoha drobných faktorů, které vytváří podhoubí pro navyšující se frustraci jedince a hledání uspokojení, satisfakce a uplatnění v životě, které by i pod falešnou legendou nabízí extrémistické skupiny vyhraňující se proti vlivům globalizujícího se světa, zejména pak s tím probíhající multikulturalizace světa.

K těžko odvratitelné frustraci nižších společenských vrstev a jejich inklinaci k radikálním až extrémním řešením či uskupením vede díky globalizaci takzvaný sociální darwinismus, kdy byt' by měla společnost globálně vzkvétat, není tomu tak, neboť sociální růst společnosti je nejvíce znatelný u zemí, či vrstev společnosti v dané zemi, které jsou už od prvopočátku flexibilnější a mají lepší předpoklady k růstu, tudíž se dále rozevírají nůžky

²⁹ VEGRICHTOVÁ, Barbora. Extremismus a společnost. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 40. ISBN 978-80-7380-665-1

mezi společenskými vrstvami, kdy ty nižší a méně „schopné“ vrstvy růst nezaznamenávají, naopak vnímají propad a odsun od rostoucího trendu.³⁰

Extrémistické skupiny zintenzivňují a aktivizují své operace hned z několika faktorů a jevů ovlivňující společnost, které jsou vhodné pro daný a požadovaný narativ. Faktor, který však zaštiťuje a dává prostor k intenzivnímu dopadu globalizace na jedince je faktor nejistoty, tedy sociální nejistota. Společnost, nebo její vrstva, která se nachází v sociální nejistotě je mnohem náchylnější k radikalizaci, protože extrémistické skupiny a jejich radikální a přímočará řešení situací dodávají jedincům pocit naděje a kontroly nad situací a radikální, vyhraněné odpovědi na sociální nejistoty poskytují pocit soudružnosti a umělý pocit jistoty.

Multikulturalismus, který je extrémistickou scénou v ČR zejména odmítán ve formě rasismu a protiislámské rétoriky, sází na dezinterpretaci a demonizaci jiných kultur s cílem apelovat na pocit ohrožení vlastní domácí kultury, kdy tato je vytlačována. Nespokojený a nejistý jedinec poté hledá řešení v přímočařejších a nenávislnějších reakcích a činech s pocitem vlastenectví, které má hájit jeho kulturní postavení ve společnosti. Podobně smýšlející lidé následně ve skupině dostávají pocit legitimity a nutnosti přistupování k radikálním řešením a tím se samotný proces radikalizace zintenzivňuje a xenofobní a rasistické smýšlení se tak plně ospravedlňuje. Naštvané společnosti pak postačí například chyba v legislativním procesu nebo v soudním procesu s demonizovanou cizí osobou, která díky mezerám v zákonech například nedostává zdánlivě dostatečný trest za svá protiprávní jednání, což vede k silnému pocitu bezpráví a nespravedlnosti vykonané na „nepřátelích“ domácích kulturních hodnot. Zkušenosti extrémisté znají právního řádu země poté emoční reakce radikalizovaných osob umocňují cíleným přeháněním a překrucováním faktů probíhajícího procesu, ve snaze svolat například demonstraci či uskupení, které se skrývá za pouhé vyjádření nesouhlasu vykonáváním základních Ústavních svobod, avšak zpravidla dává

³⁰ Globalizace a globální problémy [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2006 [cit. 2022-02-20]. ISBN 80-87076-01-X. Dostupné z: <https://www.kch.tul.cz/sedlbauer/globalizace.pdf>

neoficiálně prostor k možnosti ventilovat svou násilnou frustraci a prohloubit a utvrdit radikalizaci dané extrémistické skupiny, a to například demonstrací síly.³¹

2.7 Skupinová identita

Samotný frustrovaný jedinec inklinující k radikálnímu chování při sympatizující s extrémistickými názory může v prvotních stádiích jeho radikalizace postrádat odvalu nebo drive k vykonávání radikálních skutků nebo rozhodnutí. Individuální osoba pak zintenzivňuje svoje vyhraněné přesvědčení až získáním skupinové identity. Pro plnění cílů extrémistické skupiny je žádoucí vzbudit ve svých sympatizantech pocit sounáležitosti a pocit skupinového bezpečí. Jednotlivec se totiž ne vždy odhodlá k páchání násilného jednání ve jménu prosazované ideologie, avšak působením jako skupina se vytrácí individualita a pocit osobní odpovědnosti. Skupina dodává pocit síly a nahrazuje pocit jistoty, který je pro nespokojené jedince žijící v sociální nejistotě kýžený stav, který chtějí udržet. Skrýváním vlastní individuality je doprovázeno utvářením dvou smyšlených osob či skupin, kdy nově nalezená „rodina“, která radikálně jedná jsme „my“ a všichni, kdo se přičí dané ideologii jsou „oni“. Útokem na „nás“ je paradoxně vnímán útok na dané individuum ve skupině a zároveň ve skrytu skupiny dodává motivaci manifestovat domnělou obranu násilím a extrémním jednáním či vyjadřováním formou verbálních útoků.

Působení radikálně laděné osoby pod záštitou skupiny pak jedinci pomáhá osvojovat praktiky extrémistické skupiny, dochází k učení se násilných či proti systémových metod a způsobů jednání, které následně jako vštípené dokáže při dostatečné zkušenosti aplikovat sám, jako plně radikalizovaný jedinec, který se o své schopnosti a síle přesvědčil v rámci skupiny. Samozřejmě toto není pravidlem, stále jsou jedinci, kteří se extrémního jednání dopouští pouze ve skupině a například pouze pod vlivem

³¹ VEGRICHTOVÁ, Barbora. Extremismus a společnost. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 44-45. ISBN 978-80-7380-665-1

alkoholu, avšak v takovém případě nemůžeme hovořit o dovršující a intenzivně probíhající radikalizaci osoby.³²

Jeden z intenzivních a efektivních způsobů, jak přesvědčit jedince o oprávněnosti radikálního počínání a smysluplnosti cílů extrémistické skupiny je zakládání předsudků v osobách.³³

*Předsudky jsou obvykle převzaté, tradicí udržované iracionální postoje, které se udržují u jedince jako afektogenní vztahy podporované často racionalizací.*³⁴

Člověk sympatizující s extrémistickou rétorikou, který například jeví zájem o aktivní působení ve skupině s cílem plnit a následovat hodnotový žebříček extrémistů se zpočátku jeho aktivity ve skupině může zdráhat razantnějšího jednání, neboť nezastává dostatečně radikální a vyhraněný postoj vůči „nepříteli“ ideologie. Využitím a prosazováním negativních předsudků umožňuje probouzet intenzivní emoční reakce osoby, kterou je pak například v pohledu na situaci „oni“ a „my“ snazší manipulovat a směřovat k násilnému jednání. Předsudek vytěsňuje kritické myšlení a použitím demagogie zabraňuje sebereflexi osoby. Využitím takových technik zabraňuje nežádoucímu pochybování o svých rozhodnutích a upevňuje to radikální přesvědčení jedince. Překrucováním faktů a dějových událostí je pak zakořeněný předsudek sebe utvrzující a radikalizace osoby probíhá o to intenzivněji, kdy se osoba dostává do jistého sebeklamu oprávněnosti jeho násilných rozhodnutí, neboť samotný předsudek není vnímán negativně, právě naopak je akceptován jako faktum a logické vyvození okolního dění.

³² SMOLÍK, Josef. Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránků stávají vlci [online]. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020 [cit. 2022-02-21]. ISBN 978-80-7509-724-8. Dostupné z: <https://www.pf.ujep.cz/wp-content/uploads/2020/10/14-Psychologie-terorismu.pdf>

³³ Opatření EU k předcházení radikalizaci: Radikalizace v Evropě. In: Reakce EU na terorismus [online]. 23. listopadu 2021 [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/fight-against-terrorism/preventing-radicalisation/>

³⁴ VEGRICHTOVÁ, Barbora. Extremismus a společnost. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 49. ISBN 978-80-7380-665-1

3 Terorismus a radikalizace

Radikalizace osob a s tím spojené jednání teroristů je současně jednou z nejzásadnějších bezpečnostních hrozeb 21. století, také je to jedna z nejdiskutovanějších problematik v otázkách bezpečnosti. Jen za posledních 20 let násilí páchané teroristy, tedy osobami, které nevyhnutelně prošly nějakou formou radikalizačního procesu, zasáhlo v rámci útoků snad už celý svět. Západní společnost z Ameriky a Evropy se touto problematikou zabývá nejintenzivněji. Radikalizace je tak klíčovou a nebezpečnou problematikou, neboť je to základní prvek při rekrutaci nových členů pro teroristická hnutí. Teroristické organizace a ideologicky orientované skupiny sází při náborování stoupenců na masivní radikalizaci a indoktrinaci.

Vzhledem k masivnímu technologickému pokroku ve společnosti, kde doba elektronické komunikace již doslova spojuje celý svět, je radikalizaci o to těžší regulovat, neboť cest k tomu být vystaven dezinformační a manipulativní kampani, je nespočet. Působit na psychologickou ale i sociální stránku jedince k tomu, aby byl doveden k sympatizaci a ochotě plnit násilné a protidemokratické a protispolečenské jednání, je základní strategie teroristických organizací. Totiž bez radikalizace, která zasahuje do širokého spektra vědních oborů, není možné očekávat, že osoby budou ochotny páchat násilné činy a šířit strach, nebo alespoň budou takové jednání silně podporovat, hájit a šířit ho.

„Radikalizace je tedy v obecné rovině vnímána jako víceúrovňový dynamický proces, během něž jedinec přijímá vyhraněné názory a postoje směřující k akceptaci, legitimizaci, podpoře a realizaci násilí na základě vyznávané ideologické nebo náboženské doktríny nebo přesvědčení.“³⁵

Důležitý aspekt radikalizace osoby v terorismu je doba a následný výsledek radikalizace z pohledu postavení a plnění úloh v teroristické skupině. Jsou jedinci, kteří projdou radikalizačním procesem v řádech dnů až týdnů, kdy agresivní a prudká radikalizace poté může vést

³⁵ VEGRITCHOTVÁ, Barbora. Vymezení radikalizace. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019, s. 35. ISBN 978-80-271-2031-4.

ke zkratkovitému jednání, prudkému a náhlému projevu agrese, který bez jakékoliv sebereflexe může vést k páchání násilí, jenž skončí smrtí útočníka. Existují i stoupenci, kteří podléhají strategii teroristické organizace přímo či nepřímo po dobu měsíců či několika let, kdy následné naplnění radikalizačního záměru může být projevováno například finanční podporou teroristické organizace, nebo nápomocí v náborování nových stoupenců, neboť roky probíhající proces radikalizace vyžadoval dlouhodobé vyhodnocování morálních zásad a osobního přesvědčení, které pak promyšleně nevede k unáhlenému aktu agrese. Samozřejmě proces radikalizace je silně individuální jev a děj, který má pokaždé jiné prvky, okolnosti a souvislosti, tudíž výsledný stav se pokaždé, byť nepatrně, liší a tudíž nelze výsledný projev jedince generalizovat a považovat jej za stálé pravidlo, spíše za jeden z typických jevů, které stále podléhají dynamice všech působících skutečností na samotou radikalizaci.

Silnou individualitu a dynamičnost procesu radikalizace ovlivňují mnohé faktory. Na jakési modely průběhu radikalizace je nahlíženo odborníky z různých úhlů pohledu a vybraných ovlivňujícím prvkům je přisuzována různá významnost. Před popisováním samotných modelů je však dobré ustanovit, že tedy prvky zapříčiňující individualnost radikalizace pochází ze tří úrovní. Na první interpersonální úrovni hrají důležitou roli psychologické a biologické predispozice, jako kognitivní dovednosti, rozumové schopnosti a také emoční balanc a vyspělost. Na prostřední sociální úrovni pak hraje roli blízké sociální prostředí osoby, které se díky moderním technologiím může větvit mnohem více, než před 30 lety. Vrchní vrstvou je pak samotné politické uspořádání země, současná vláda a její rozhodování o společenském životě a uspořádání v zemi, které ovlivňují vztahy mezi minoritou a majoritou.

3.1 Modely radikalizace

Proces radikalizace osoby je silně dynamickým a individuálním procesem, který se prakticky liší v každém případě každého jedince nebo skupiny. Důvodem toho je neopakovatelnost psychologického, genetického a emočního základu každého jedince mezi lidmi. Takový předpoklad na první dojem nezakládá pravděpodobnost vytvoření přesného manuálu k studiu

a determinaci radikalizace u každého potenciálního účastníka, avšak i v takové situaci se psychologové, odborníci a vědci na sociální problematiku dokáží intenzivní výzkumnou činností dopátrat k určitým znakům, procesům a bodům radikalizace, které se dají vytyčit a mohou být použity k částečnému zobecnění základních faktorů nebo bodů v rámci radikalizace osoby, kdy poskládáním takových poznatků vzniká tzv. model, který lze velmi povrchně použít jako šablonu pro určování a poznávání procesu radikalizace. Vzhledem k rozličnosti používaných metod a úhlu pohledu různých odborníků se pak modely liší ve svých základních pojetích a popisovaných bodech. Nicméně společně tyto modely cílí k poznání a porozumění vztahu mezi proměnnými v radikalizaci a jak jejich interakce vede k radikalizaci osoby. Některé modely více spoléhají na psychologické faktory, jiné na socioekonomické, další pak politiku a náboženství země. Mnoho modelů bere od každého aspektu ovlivňující radikalizaci vybranou část, kdy kombinací vybraných faktorů dochází ke kompletaci modelu. Úskalím vytváření modelů a obecně provádění studií a výzkumů tkví v obtížnosti získat pro studii vhodné respondenty a klienty, zejména z řad právě radikalizovaných jedinců a skupin, jako například teroristických buněk, kdy napříč světem je velmi obtížné opatřit kooperující a ochotné stoupence, zejména pak od nich získat upřímné odpovědi a pravdu o pozadí jejich radikalizačního procesu.³⁶

3.2 Model procesu ideologického vývoje

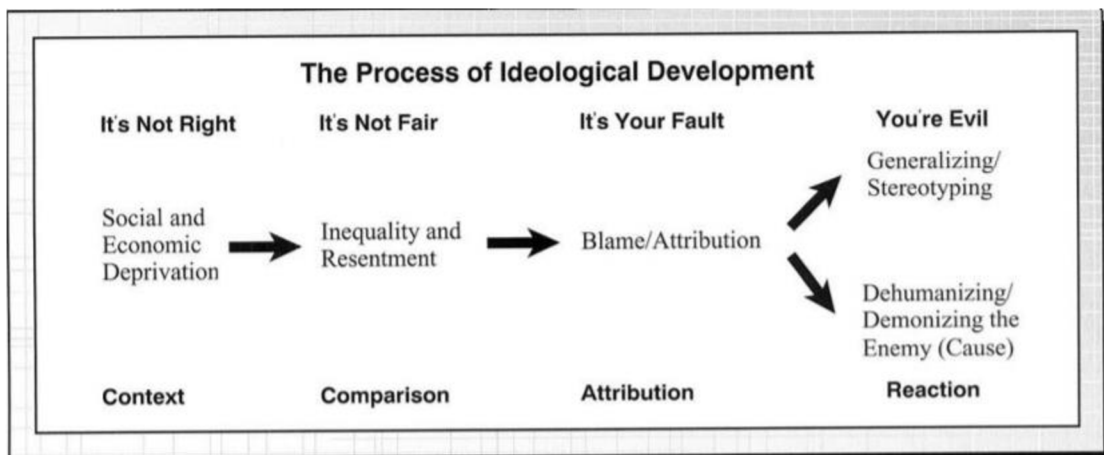
Jeden z prvních známých a úspěšně používaných radikalizačních modelů pochází od amerického doktora klinické psychologie Randy Borum, který je profesorem a koordinátorem pro strategie rozvědně zpravodajská studia. Jeho model vznikl pro práci bezpečnostních vnitřních složek USA, zejména pak FBI, kdy model by mohl být považován za reakci na teroristický čin spáchaný 11. září 2001 v městě New York. Jeho

³⁶ SMOLÍK, Josef. Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránků stávají vlci [online]. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020 [cit. 2022-02-21], s. 91-92. ISBN 978-80-7509-724-8. Dostupné z: <https://www.pf.ujep.cz/wp-content/uploads/2020/10/14-Psychologie-terorismu.pdf>

spolupráce je však dále úzká i s ostatními složkami USA, které vykonávají rozvědnou a informační činnost, například jako CIA a mnoho dalších.³⁷

*Teroristický útok na Ameriku dne 11. září 2001 šokoval miliony lidí, kteří si nejspíše dosud neuvědomovali, že se po světě pohybují jedinci, schopní páchat takové násilí proti civilnímu obyvatelstvu i za cenu vlastního života. Zděšení a zmatek vyvolalo zjištění, že existují osoby, které nenávidí Ameriku s tak velkým západem, že by byli schopni páchat tak rozsáhlé projevy smrtícího násilí.*³⁸

Pro pomoc bezpečnostním složkám vytvořil Randy model radikalizace osoby, který zkoumá ideologický vývoj osoby při radikalizaci. Pomoc by měl zejména při odhalování a předcházení radikalizace osoby či skupin a tím předcházet eventuálním násilným útokům na společnost. Model by měl sloužit univerzálně, počítá s různorodostí ideologického pozadí jedinců, nesází na jednu konkrétní životní situaci, ale obecně na psychické postavení jedince a následné procesy vedoucí k inklinaci k extrémistickým nebo teroristickým náladám a praktikám. V modelu jsou zleva doprava popisovány 4 stádia procesu radikalizace a k nim autor sepsal výklad.

Obrázek 2 Model radikalizace podle Randyho Boruma Zdroj: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/201462.pdf>

³⁷ Randy Borum. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 21.10.2014 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Randy_Borum

³⁸ BORUM, Randy. Understanding the terrorist mind-set. FBI Law Enforcement Bulletin [online]. Criminal Justice Periodicals, červenec 2003, s. 1 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/201462.pdf>

Prvním popisovaným stádiem je tzv. „It's not right“ tedy „není to v pořádku“. Jedná se o takové stádium, kdy jedinec nebo i skupina, později inklinující k extremismu nebo terorismu, se nachází v takovém stavu společnosti, nebo žití, který je vnímán jako špatný a nežádoucí. Může se jednat o významnou polickou událost definující ideologické nebo politické nastavení společnosti, nebo dlouhodobý špatný stav, jako například nestabilní ekonomika, špatné sociální podmínky pro osoby, typicky pak pocit ekonomické nestability z důvodu nezaměstnanosti pro menšiny. To, co osoby zahrnované v prvním stupni modelu spojuje, je ustávající pocit životní situace, která by se dít neměla a je nežádoucí, tedy takový stav vyvolává frustraci a pocit nespokojenosti s životní situací. Druhé stádium v modelu radikalizace se zabývá zintenzivňujícím se pocitem frustrace a počínajícího hněvu, neboť je to fáze, která vzbuzuje pocit nespravedlnosti. Druhé stádium s názvem „It's not fair“, tedy „není to fér“ uvádí osobu nebo skupinu do hlubokého pocitu křivdy. Typický pocit nespravedlnosti mohou cítit například menšiny, nebo osoby z nižších sociálních vrstev, kterým se v životě nedostává kvůli sociálnímu postavení stejných příležitostí. Kultura blízkého východu pak vnímá žití západní společnosti jako příliš materialistické, které se vyznačuje plýtváním a přebytkem blahobytu. Takový kontrast mezi západní „rozmazlenou“ kulturní scénou a mezi minoritou, která trpí nedostatkem a nedostává se jí stejných šancí, vyvolává silnou deprivaci pocitu rovnoprávnosti a férovosti. Stejně tento pocit může bujit v zemích vzdáleným Spojených států, neboť jsou masáží a propagandou ze strany radikálního uskupení utvrzeni o nespravedlnosti rozdílných životů, kdy takový pocit je pro strategie teroristických složek nutné podpořit, protože jenom tak se může prohlubovat zášť a následné obviňování.³⁹

Třetím stupněm v radikalizačním modelu, je velmi kritický. První dva modely popisují nejdříve nepříznivou situaci z pohledu širšího kontextu a jeho následné vyvolávání emocí v osobách či skupinách. Třetí krok v modelu je situace, kdy negativní emoce začínají dostávat směr, jsou cíleny vůči

³⁹ BORUM, Randy. Understanding the terrorist mind-set. FBI Law Enforcement Bulletin [online]. Criminal Justice Periodicals, červenec 2003, s. 2 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/201462.pdf>

„nepříteli“, spíše zpočátku „viníkoví“. Třetí fáze s názvem „It’s your fault“, tedy „je to tvá vina“ popisuje názorový vývoj radikalizované osoby, kdy hledá a nachází viníka jejího příkoří. Koncentrovat frustraci vůči konkrétní osobě, nebo vládě či systému je základní strategií násilných extrémistických uskupení. Příklad může být již zmínění Skinhead, kdy mladí muži z nižších ekonomických a společenských vrstev trpí nezaměstnaností, nebo dělají podřadné práce, kdy vlivem multikulturalizace a globalizace společnosti je pak možno spatřit osoby cizího etnika a kultury v perspektivnějším zaměstnání vedoucímu k lepším životním podmínkám. V takovém případě je radikalizujícím se osobám vštípen fakt, že právě ti cizinci jim berou životní příležitosti a drží je v životní nejistotě, jsou tedy přímo odpovědní. Posledním, tedy čtvrtým stádiem je specifické démonizací viníka ustanoveného v třetí fázi modelu radikalizace. Tento poslední krok se nazývá „You’re Evil“, tedy „ty jsi zlo“. Kumulací negativních zkušeností a emocí z předchozích kroků je pak vyvrcholením radikalizace osoby změna „viníka“ na „nepřítele“. V takovém stavu se pak inklinace k násilným projevům a nebezpečnému protiprávnímu jednání lehce obhájí, neboť ten, kdo je terčem násilí, si takové jednání zaslouží, protože je zlý a špatný. Démonizací a dehumanizací svého nepřítele se radikalizované osoby zbavují pocitu odpovědnosti za jejich jednání a plně si ho obhájí. Prohloubením zášti a nenávisti se pak myšlenkové rozpoložení mění na „černobílé“, kdy se teroristicky smýšlející jedinci považují za ty správné a oprávněné a protistrana je ta jediná špatná a zákeřná, před kterou je nutné se bránit.⁴⁰

3.3 Model Schodiště k terorismu

Jeden z dalších přístupů, jak lze vystihnout a popsat klíčové body, v tomto případě stupně procesu radikalizace osoby se zaměřením na terorismus je známý a často využívaný, ale i kritizovaný model schodiště. Tento model pochází z odborné práce s názvem „Staircase to terrorism“ tedy „Schodiště k terorismu“, jejíž autorem je Íránský psycholog, spisovatel

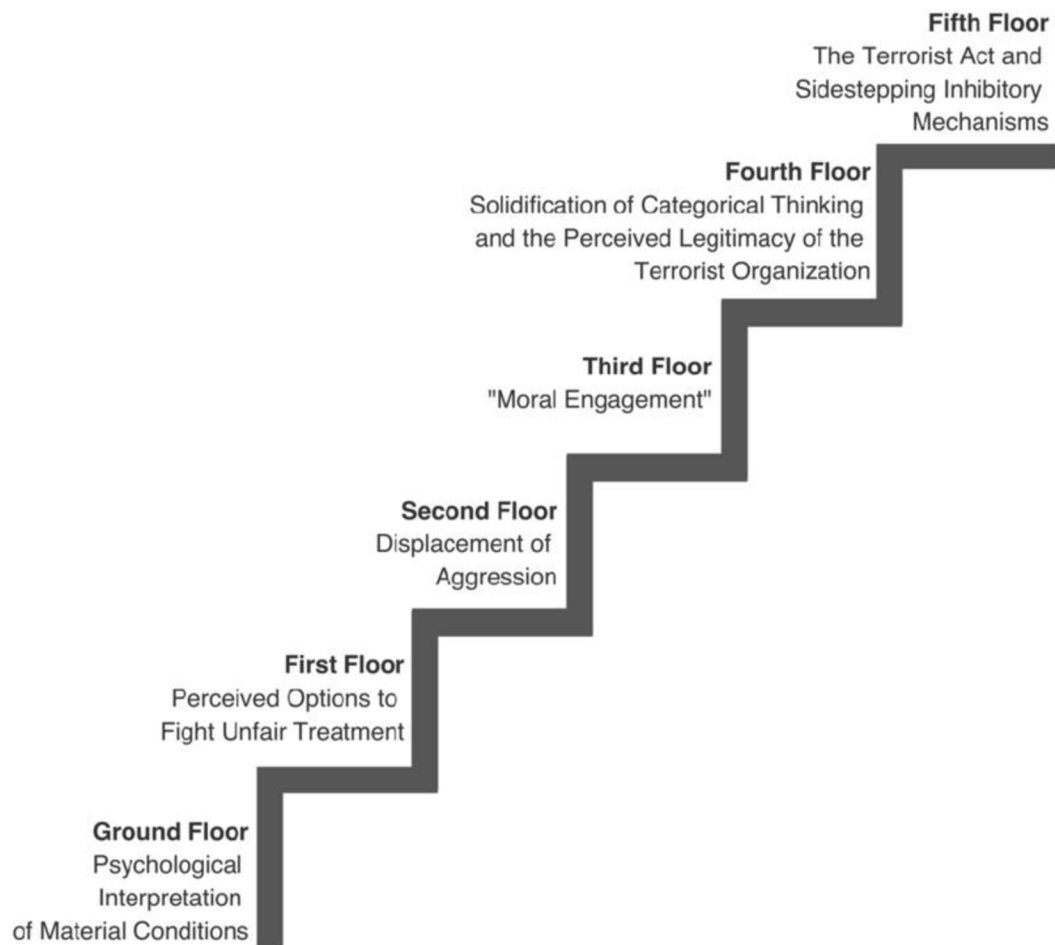
⁴⁰ BORUM, Randy. Pathways to Radicalization & Terrorism. Psychology of Terrorism [online]. USA: University of South Florida, 2004, s. 28-29 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/208552.pdf>

a profesor Fathali M. Moghaddam, který se, jako mnozí jiní, v rámci své psychologické odbornosti snaží od útoku z 11. září popisovat psychologické procesy v rámci radikalizace osoby s cíleným vyhodnocováním a zkoumáním toho, co vede osobu k páčání teroristických činů či alespoň k silné participaci na radikálních činech v rámci skupin a organizací.⁴¹

Obecně se model, metafora schodiště zaobírá jedinci, kteří jsou sociálně znevýhodnění nebo jsou ve špatné sociální situaci, kdy každým patrem schodiště se model věnuje prohlubujícím se příznakům probíhající radikalizace osoby. To, co není z obrázkového modelu ihned zřejmé, je metaforicky zužující se schodiště, kdy každým dalším stupněm na schodišti k terorismu se také cesta zužuje a zmenšuje se možnost volby směru, kdy úplný vrchol je předem daný bez možnosti volby, tedy finální stupeň cesty po schodišti značí bod, odkud už není cesty zpět, kdy buď radikalizovaný zničí vše kolem sebe nebo sebe samotného nebo oboje.⁴² Přirozeně skutečný proces radikalizace, stejně jako u všech jiných modelů, nemusí kopírovat identicky každé patro, tedy osoba může skokově začít již v patře vyšším, či některá tzv. přeskočit, nebo se v určitém bodě zasekne, kdy další stimul pro postoupení do vyššího patra nemusí už nikdy přijít, nebo naopak nastoupí deradikalizační procesy, snažící se osobu ze schodiště dostat pryč.

⁴¹ Fathali M. Moghaddam. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, duben 2013 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Fathali_M._Moghaddam

⁴² SMOLÍK, Josef. Psychologie terorismu a metafora schodiště: Metafora schodiště [online]. 3. vydání. 2015 [cit. 2022-03-01]. ISSN 2336-2995. Dostupné z: <https://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/bezpecnostni-prostredi/psychologie-terorismu-a-metafora-schodiste>

Obrázek 3 Schodiště k terorismu

Zdroj: <https://www.researchgate.net/profile/Beth-Windisch/publication/346535752/figure/fig3/AS:967249477267456@1607621654321/Staircase-to-Terrorism-99.png>

Výchozím bodem modelu je přízemí, tedy první ze šesti úrovní modelu schodiště. Přízemí, dle obrázku „Ground Floor“ je popisován jako bod, který je pro širokou společnost sdílený, kdy se jedná o obecně pocit nespokojenosti v životě, to může být sociálního či ekonomického rázu. V tomto bodě se nachází miliony lidí po světě, nicméně ne každý pokročí do patra prvního, kde se již začíná rozhodovat o cestě k radikalizaci. Totiž v prvním patře, „First Floor“, se jedinec s pocitem deprivace a frustrace snaží takovou situaci změnit a tzv. pohnout se svým životem, například se dostat ze sociální nejistoty. Klíčové pro tuto pozici je sociální a ekonomické postavení ve společnosti. Ovlivňuje to vzdělání, práce, místo bydliště, rasa, etnikum, politické ustanovení země a mnoho dalších faktorů. Pokud snaha změnit svojí sociální situaci nevede k úspěchu, zejména vlastní samostatnou snahou jedince, frustrace se pak silně prohlubuje a je doprovázena pocitem beznaděje a marnosti. Osoba naplněná hněvem, nespokojeností a obecně psychicky frustrovaná se následně nachází v druhém patře, tzv. „Second Floor“. V druhém patře začíná teroristická, nebo jiná radikální skupina apelovat na osobu za účelem usměrnění hněvu a nespokojenosti do určitého směru, proti konkrétnímu cíli. Rétorika extrémistů podněcuje a utvrzuje osobu v oprávněnosti jeho pocitů a nabízí odpovědi a možnosti, kam frustraci směřovat a koho vinit. V případě, že osoba vybraná k rekrutaci reaguje dle očekávání a dle potřeb teroristické organizace, tak můžeme hovořit o přechodu do čtvrté úrovně, třetího patra schodiště, tzv. „Third Floor“. V této fázi jde o intenzivní indoktrinaci osoby. Je potřeba vštípit a naučit osobu hodnotovému žebříčku organizace, kdy je vyvíjen tlak na přijetí pravidel a plné pochopení cílů organizace, které jsou ospravedlňovány a vykládány jako legitimní. Po radikalizované osobě je požadováno žít druhý tajný život pro organizaci. V této situaci hraje silnou roli na úspěch průchodu třetím patrem nejen psychické rozpoložení jedince, ale jeho sociální prostředí a okolí, ve kterém se sdružuje. Silné společenské vazby mohou buď osobu od přijetí politiky radikální skupiny odtáhnout a vrátit ho zpět do „normálního života“, nebo naopak mohou jeho nově nalezenou ideologii nebo přesvědčení podporovat, byť nevědomky a nepřímo, například vykazováním chování, které je ze strany teroristů vykládáno jako závadové, špatné a odpovědné za příkoří

radikalizovaného jedince. V případě, že osoba přijme a pochopí gró záměru a cíle teroristické organizace a ztotožní se těmito hodnotami, a to buď pro splnění svých cílů a nyní i cílů skupiny, nebo pro samotné získání pocitu satisfakce z jeho životní cesty, tak se dostává jako silně radikalizovaná do patra čtvrtého, patra, ze kterého je jen těžká cesta zpět. Je to předposlední stupeň, tzv. „Fourth Floor“, kde se osoba dostává na rozcestí další a finálního stupně radikalizace. V takové pozici člen považuje organizace za naprosto legitimní a ospravedlněnou. Přichází černobílé vidění společnosti a problematiky, kdy se osoba pouze soustředí na všechny ty, kteří nejdou s nimi, tedy „oni“ a na jeho spojence/kamarády/spolubojovníky, kteří představují „my“. Ve čtvrtém patře se pak osoba buď sama rozhodne, nebo je přesvědčena a navedena do jedné ze dvou pozic v rámci teroristické skupiny. Obě tyto pozice se nachází již v pomyslném vrcholném stupni schodiště v pátém patře, tzv. „Fifth Floor“. První možnost cesty do pátého patra je taková, která nemá předurčenou blízkou smrt nebo alespoň velmi přímé vystavení rizika smrti. Jedná se o členy organizace, kteří se zapojí do vybrané dislokované utajené buňky a operují jako organizátoři, náborář a informátoři pro radikální organizaci, tedy jako vrchol jejich radikalizace „pracují“ pro skupinu, tedy například pracují na prohlubování radikalizace nových členů, nebo pracují na radikalizaci vybraných rekrutů a potenciálních účastníků. Očekávatelně je druhá cesta, v rámci finálního poschodí, takovou, která vede k bezprostřednímu páčání násilí. Jedná se o vybrané válečníky, kteří jsou ochotní a vytrénování k páčání násilných činů k prosazování hodnot a cílů teroristické skupiny. Tato pozice téměř vždy končí smrtí, avšak toto nijak jedince nezastavuje na participaci v této pozici, neboť mají „vymytou“ hlavu veškerou ideologickou propagandou, která slibuje slávu a poctu mučedníkovi, nikoli vrahovi nebo sebevrahovi. Je naslibována péče o blízké a rodinu útočníka, který se v rámci své psychiky umístí do role bojovníka, který je v právu a pro organizaci a pro vyšší cíl je život ochoten položit.

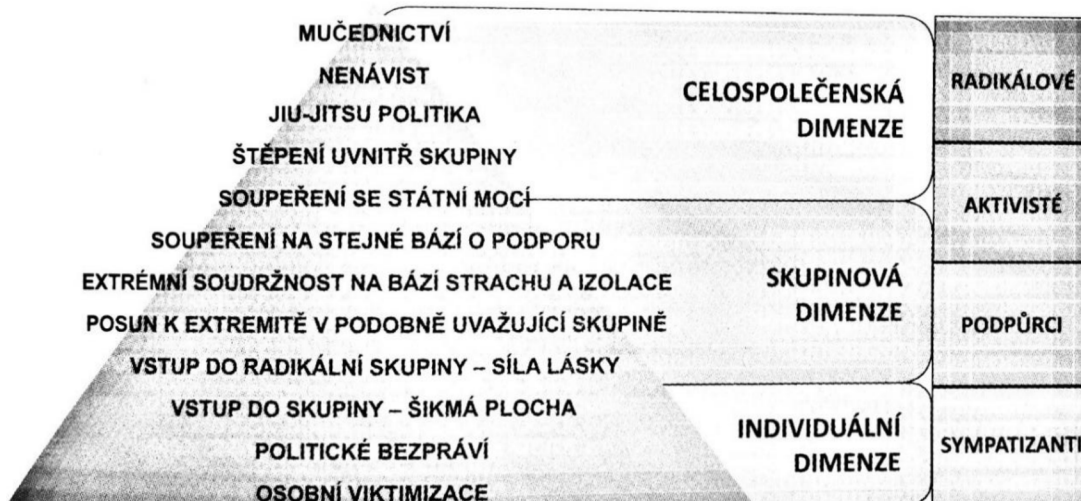
Nedoprovází ho přitom jakýkoliv pocit viny z nelegitimnosti jeho násilného jednání.⁴³

3.4 Pyramidový model

Třetím a posledním modelem vykreslující radikalizaci osoby je model pocházející od dvou sociálních psychologů Clark McCauley a Sophia Moskalkenko, kteří se mimo jiné ve svých výzkumech a studiích zabývají reakcemi a boji proti terorismu. Psycholog Clark McCauley se také zabývá původem etnického násilí a genocid.⁴⁴ Z pohledu na grafické vyobrazení modelu je pak zřejmé, že proces radikalizace je proces, který nabírá na intenzitě zapojení osoby v závažnosti jeho radikalizace. Vrcholkem pyramidy je pak absolutní oddanost radikální či teroristické ideologii. Svým přístupem dvojice uvádí jako podstatné pro politickou radikalizaci to, že spočívá v názorové a postoje změně jedince v rámci skupiny, kdy se to stupňuje k ochotě sebeobětování pro konflikt mezi skupinami, mezi tím, kdo je „my“ a kdo jsou „oni“. Důležitým poznatkem, který přináší výzkum a model je reaktivnost osoby na podněty. Dle názoru sociálních psychologů je základem pro narůstající radikalizaci osoby a pro směřování názorového postoje do extrémních spekter reakce na podněty. Totiž jsou přesvědčeni, že samotná touha a vlastní přesvědčení ze samotného jedince není tím akcelerátorem a katalyzátorem radikalizace osoby, nýbrž je to výsledek reakcí na podněty z vnějšího sociálního prostředí, a to různých společenských úrovních. Reakce osob a skupin mohou být chápány jako reakce na aktivitu jiných skupin a radikálních osob, kdy radikalizace stoupá společně s reakcemi na aktivity nepřátelské skupiny. Klíčové je tedy pochopení vztahu dvou nepřátelských skupin a jaké akce a reakce umocňují politickou radikalizaci, neboť takové situace vedou k rychlému přechodu do terorismu.

⁴³ SMOLÍK, Josef. Psychologie terorismu a metafora schodiště: Metafora schodiště [online]. 3. vydání. 2015 [cit. 2022-03-01]. ISSN 2336-2995. Dostupné z: <https://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/bezpecnostni-prostredi/psychologie-terorismu-a-metafora-schodiste>

⁴⁴ Clark McCauley. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 10.4.2006 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Clark_McCauley

Obrázek 4 Pyramidový model radikalizace

Zdroj: VEGRITCHOTVÁ, Barbora. Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4.

Pyramidový model popisuje proces radikalizace jak z vnějšího pohledu jako v širším kontextu, tak, že radikalizace osoby a skupiny prochází třemi dimenzemi, tedy individuální, která se blíže týká samotné osobnosti a jejích vnitřních dějů. Dále dimenze skupinová, kde se osoby stávají členy a aktivisty v teroristických organizacích a skupinové vlivy silně posouvají osobu k radikálnímu vrcholu, kde se nachází dimenze celospolečenská, kterou obsahují osoby již vysoce aktivní až absolutně radikální, kdy tito se vyznačují silnou nenávisť, která je ventilována proti společnosti. Uvnitř pyramidy pak nalezneme celkem 12 úrovní, které je možné popsat jako mechanismy, které radikalizace provází a vlastně jí pomáhají uskutečňovat a postupovat psychikou osoby a skupiny. Prvním mechanismem je osobní viktimizace, kdy se osoba emočně a názorově posune do role oběti, které bylo ukrivděno, například ztrátou majetku, postavení, ba dokonce blízké osoby. To vzbudí v osobě touhu po pomstě, po narovnání situace a dočinění spravedlnosti. V druhé úrovni zvané politické bezpráví nastupuje pocit potřeby vzít situaci do vlastních rukou, dochází k seberadikalizaci osoby pod vlivem politického dění a trendů, se kterými jedinec nesouhlasí. Třetí úroveň je vstup do skupiny, tedy je to situace, kdy si už radikální skupina nového rekruta našla, nebo on je vyhledal a přichází fáze, kdy si jedinec snaží získat místo ve skupině a postupně přijímá prvotní radikální postoje a názory skupiny. Proces vstupování do skupiny je dlouhý a nevede ke skokové proměně osoby v násilného teroristu. Čtvrtá úroveň je silně vázána na třetí, neboť vstup do radikální skupiny provází obvykle známosti s již aktivními členy, nebo se jedná o samotné rodinné příslušníky. Nový rekrut je zpravidla lépe přijímán, pokud ho již někdo zevnitř zná, tedy snižuje se riziko infiltrace například bezpečnostních či rozvědných složek. Pátou úrovní je přechod k extrémnějším a radikálnějším postojům a názorům, neboť intenzivnějším zapojením v diskusích a debatách uvnitř skupiny osoba pomalu přejímá a bere za svá nová radikální přesvědčení, neboť chce v rámci skupiny pevně zapadnout a cítí jakýsi tlak od skupiny k tomu, aby viděl situaci stejně jako oni, a tak postupně názory přijme a osvojí si je. Druhou variantou přijetí extrémnějšího postoje je pak samotné osobní logické vyložení si argumentace skupiny a vyvození vlastních logických postupů, které argumentaci radikální

skupiny legitimizují. Šestou úrovní je extrémní soudružnost uvnitř skupiny. Takové silné spojení uvnitř skupiny přichází v situaci, kdy se nachází pod tlakem z vnějšího prostředí, které členy ohrožuje a vytváří stres a napětí. Skupina se před vnějším tlakem a hrozbou pro jejich činnost semkne a zúží komunikaci na pouze vnitřní kruhy a jedinci uvnitř skupiny pojmají velmi zkreslené a emočně pokřivené názory, které dále ukotvují přesvědčení o legitimitě extrémního jednání a chování skupiny. Jako další, alternativní cestou radikalizace skupiny, je na sedmé úrovni soutěžení skupin. Skupiny uvnitř teroristické organizace volí radikálnější a tvrdší přístupy a postoje s cílem zvýšit svoje postavení v omezeném počtu těch, kteří mohou posupovat hierarchií výše. Již v celospolečenské dimenzi je pak na osmé úrovni protiakce na působení úředních a státních autorit. Represivní tlak veřejné moci vyvolává reakci „utlačované“ skupiny a dále také vyvolává odpověď skupiny dalších, kdy tyto ostatní skupiny reagují radikálnějšími a nebezpečnějšími činy, jednak jako obranou reakci na represe na spřátelenou skupinu a za druhé jako možnost ukázat sílu a schopnost v kontrastu se skupinou čelící represi. V deváté úrovni dochází ke štěpení skupiny a na další menší teroristické skupiny v rámci organizace, neboť tlak a represe vedou k již zmíněným reakcím, kdy uvnitř skupiny dochází ke střetu názorů na postup. Tyto konflikty zapříčiní odpad ještě radikálnější a nebezpečnější části původní skupiny a ta si vytvoří novou menší skupinu, kdy tato pak může postupně nábořem opět nabírat na síle a vlivu. Následná devátá úroveň je pak nástupním můstkem pro vrcholící dvě úrovně. Tzv. jiu-jitsu politika spoléhá na represivní a bezpečnostní opatření ze strany veřejné moci, kdy strategií teroristické organizace je pak tlak a represi využít ve svůj prospěch, tedy využitím oponentovi energie ve vlastní prospěch a to tím, že se prohlubuje hněv a nenávist uvnitř skupiny.

Toto prohlubování vede k agresivnějším atakům ze strany teroristů a o to intenzivnější profilaci a represi terorismu ze strany států a takto se dále

umocňuje vzájemná nenávisť a hněv.⁴⁵ Vrcholem je pak ustanovení mučedníka, který je vybrán pro páchání násilných činů a pro ostatní členy skupin je pak prezentován jako „hrdina“ a mučedník, který přinese tu nejvyšší oběť pro legitimizované cíle teroristické organizace.⁴⁶

⁴⁵ VEGRITCHOTVÁ, Barbora. *Modely radikalizačního procesu. Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019, s. 41-42. ISBN 978-80-271-2031-4

⁴⁶ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránků stávají vlci* [online]. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020 [cit. 2022-02-21], s. 94-96. ISBN 978-80-7509-724-8. Dostupné z: <https://www.pf.ujep.cz/wp-content/uploads/2020/10/14-Psychologie-terorismu.pdf>

4 Prevence a boj s následky radikalizace

Jedna z možností, jak chránit obyvatelstvo a obecně společnost před vlivy a projevy radikalizovaných osob, skupin a organizací projevujících se extrémistickým jednáním až teroristickými operacemi ve formě šíření strachu a paniky u obyvatelstva je určitě samotný boj v pravém slova smyslu, tedy zahraniční operace na základě zjištěných rozvědných informací, které jsou vedeny cíleným útokem na důležitou infrastrukturu teroristických buněk, včetně jejich samotných členů. Tento postup se sice může zprvu jevit efektivní, nicméně je nutno podotknout, že současná Evropa čelící terorismu není napadána přímo zvenčí, naopak většina teroristických útočníků jsou zde žijící osoby, které se sem dostali buď migrační vlnou anebo ještě častěji, jsou zde žijí již delší dobu a k jejich radikalizaci došlo až uvnitř země, kterou mohou jednou ohrozit. Další radikalizované osoby se nachází ve vězeňských zařízeních, kde hrozí setkání se s novými ideologiemi, nebo sebevzdělávání v extrémních názorech. Této „slabiny“ systému jsou si právě teroristické organizace vědomé, a tak se samostatní a nezávislí „kazatelé“ snaží působit na frustrované vězně svou manipulativní rétorikou, která je základem jejich strategie pro rekrutaci osob.⁴⁷ Takový kazatelé cílí na vězně a dále v promyšlené spolupráci uvnitř některé buňky silně působí v online prostředí dezinformačních webových stránek a radikálně tendenčních skupinách nacházejících se na sociálních, ke kterým mají nejčastější přístup mladí lidé, mladí muži, kteří jsou tou cílovou skupinou extrémistických a teroristických buněk. Tyto pak stačí pozvat na osobní schůzku a svou řečnickou dovedností je o zavádějících informacích ze sociálních sítí přesvědčit.

Dále je nutné poznamenat, že do roku 2017 odcestovalo do válečných zón na území Sýrie a Iráku zhruba 5000 Evropanů, kteří se zde dle zjištěných informací Europolu připojili k džihádistickým teroristickým skupinám, tedy počet osob, který by naplnil malé město podstoupilo tak silnou radikalizaci na území Evropy, že byly dostatečně motivováni vycestovat do nebezpečné

⁴⁷ Boj s terorismem: jak napravit současné nedostatky. *Zpravodajství Evropský parlament* [online]. Praha, 27.11.2018 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/security/20181122STO19808/boj-s-terorismem-jak-napravit-soucasne-nedostatky>

bojové zóny a zde se k zdroji radikalizace připojili. Jejich počty v dalších letech poklesli, nicméně se stovky z nich vrátili do Evropy bez prokazatelného jednání, za které by mohli být odsouzeni a uvězněni a v roce 2019 dle Europolu jsou stále stovky lidí žijící v Evropě v úzkém kontaktu s teroristickými organizacemi na blízkém východě.⁴⁸

Dle zmíněných argumentů je pak na místě zapojit jiné než válečné metody boje s radikalizací, terorismem a extremismem. Z dílny Evropského parlamentu je aplikováno několik opatření. V případě migrační krize jsou aplikovány posílené hraniční kontroly, které se snaží zabránit vstupu osob bez patřičného oprávnění nebo osob nežádoucích pro svou trestní minulost. Informační systémy jako ETIAS dále pak v praxi usnadňují výměnu informací o žadatelích o pobyt na území Evropské unie. Jako obrana před vlivem zahraničních bojovníků, osob, které dobrovolně odjeli do zahraničí podporovat terorismus a následně se do Evropy vrací, je od roku 2018 také rozšířena legislativa ve výčtu nových trestných činů, za které jsou takové osoby stíhané a následně uvězněné se snahou je resocializovat a deradikalizovat. Dalšími prostředky na omezení působení teroristických operací na území Evropy je snaha přerušit finanční tok a příjem buněk operujících na našem území. To se pokouší provést cílením na logistiku podnikatelských subjektů a zvýšenou transparentností u společností.⁴⁹

4.1 Deradikalizace a odpoutání se

Jako proces radikalizace osoby je stejně tak složitý, ba dokonce i složitější proces deradikalizace osoby a s ním často spojené odpoutání se od radikální skupiny nebo organizace. Ke spuštění a vedení deradikalizačních pochodů v osobě nelze přistupovat pouze jako k opačnému postupu radikalizace, tedy jen dělat opačné kroky toho, co extrémistické nebo teroristické organizace dělají při náborování a indoktrinaci. Tento

⁴⁸ Jak zastavit terorismus: opatření EU. *Zpravodajství Evropský parlament* [online]. Praha, 23.3.2018 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/priorities/terorismus/20180316STO99922/jak-zastavit-teroristy-opatreni-eu>

⁴⁹ Protiteroristická politika. Euroskop.cz [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, září 2018 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/politiky-eu/regulace-koordinace/protiteroristicka-politika/>

proces, kterým se osoba stává méně radikální a ideálně méně nebezpečnou zahrnuje dvě roviny, které spolu úzce souvisí, nicméně není pravidlem, aby jedna přímo ovlivnila druhou. Jedna z rovin je behaviorální, která se týká samotného chování a projevů osoby ve vnějším světě. Deradikalizace osoby v této rovině se často projevuje odpoutáním osoby od například teroristické skupiny a tím se značně sníží aktivní zapojení v proti systémových činech, nebo v plnění úkolů organizace. Druhá rovina je rovina myšlenková, zahrnující psychiku osoby. Jeho názorové postavení, přesvědčení a emoční naladění. Tato rovina je při deradikalizaci obtížněji ovlivnitelná a není pravidlem, že vystoupením ze skupiny, tedy odpoutáním se, automaticky vede k nápravě postojů a názorů osoby, například nemusí automaticky dojít k zavrnutí radikálního smýšlení a zbavení se anti politických přesvědčení. Individuální průběh každého z radikalizovaných osob je velmi proměnlivý a dynamický a jen těžko se hledá zevšeobecněný postup, který by zahrnoval a dobře popisoval, jak k deradikalizaci nejlépe přistupovat.

Profesor Gordon Clubb popsal 4 stádia zmíněného odpoutání se a deradikalizace, které se zpravidla během výstupu z radikální skupiny objevují. Prvním je samotné přesvědčení sebe sama o změně chování, tedy ukončit teroristické jednání jako takové, kdy tento jev je v druhé fázi efektivně vidět až při znatelném poklesu páchaných teroristických činů. Třetím krokem je samotné odpoutání se od organizace, skončení participace na akcích skupiny a přerušení účasti na setkáních. Jedná se o fázi, kdy členové přestávají pro organizaci „pracovat“, kdy toto není provázeno násilným tlakem nebo vnitřním konfliktem. Finální fáze je po opuštění organizace na úrovni kognitivní, tedy ta samotná deradikalizace, názorové a myšlenkové odsouzení celé teroristické organizace a jejích cílů a hodnot. Takto viditelný postup však nelze zpozorovat u osamělých jedinců, kteří prošli radikalizací sami a sami za sebe jednali. Zde je odpoutání se téměř nemožné, spíše hraje roli vlastní změna přesvědčení a jisté prozření osoby v „zdravý“ a „prospolečenský“ přístup. Klíčové je jak u skupin, tak osamělých jedinců identifikovat jádro toho, co je přimělo k radikalizaci, co byl spouštěč

a následně, co umožnilo radikalizaci eskalovat a zakořenit. Takový přístup vyžaduje odbornou činnost z širokého spektra odborníků jako psychologů, sociologů, ekonomů, také pracovníků se statistikou, sociálních pracovníků a jiných intervenčních pracovníků.⁵⁰ Pouze kooperací odborné společnosti se může podařit příčiny odhalit a eliminovat je již v zárodku jejich působení, nebo důkladným individuálním přístupem osobu přesvědčit o nelegitimitě původu jeho přesvědčení a o tom, že byl pravděpodobně cíleně dezinformován pro překroucení jeho názorového postoje ve prospěch extrémistické či teroristické organizace.

Doktor Alex P. Schmid ve své již citované práci „Radicalisation, Deradicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review“ uvedl 12 základních bodů, jenž by bylo dobré dodržovat, nebo alespoň je brát jako užitečné pomůcku při sestavování a provádění deradikalizačních programů napříč státy.⁵¹

- Plánované programy jsou efektivní jen v případě dobrovolné účasti klientů – osobní odhodlání je tedy zásadní;
- Důvěra mezi účastníky a pracovníky programu je nezbytná;
- Velmi nápomocné je zajistit v deradikalizačním programu účast bývalých extrémistů, kteří si takovým procesem již prošli, účast těchto osob zvedá důvěryhodnost programů;
- Profesionální zaměstnanci s odborností v různých odvětvích jsou důležitou součástí programů;
- Projekty by měli pojmout formu větší a širší iniciativy než jednorázové samostatné akce;
- Většina programů pojímá samotnou ideologii až jako druhotný problém, zejména v EU;

⁵⁰ VEGRITCHOTVÁ, Barbora. Deradikalizační proces a jeho atributy. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019, s. 155-157. ISBN 978-80-271-2031-4.

⁵¹ Těchto 12 bodů vychází z průzkumu, který byl proveden na podkladě vyhodnocení třinácti studií týkajících se deradikalizačních programů. Tento průzkum byl proveden nezávislým neziskovým londýnským institutem „Institute for Strategic Dialogue“, který se snaží zvrátit polarizaci společnosti a zabránit šíření extrémismu a dezinformací

- Pracovníci programů věří, že různé formy extrémismu lze řešit stejným postupem, avšak je potřeba provést drobné úpravy dle individuálních okolností;
- Projekty se nezaměřují na jediný aspekt vedoucí k deradikalizaci osoby, jako náboženství nebo sociální pomoc, ale zabírají široký postoj pro vícero odvětví;
- Je vhodné, aby programy a projekty byly vnímány, jako nezávislé na státu;
- Podpora musí být stálá a dlouhotrvající;
- Je nutné se věnovat sociálním i osobním potřebám účastníků – dále taky jejich sociální vazby i rodina.⁵²

⁵² *Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review: Focus on De-Radicalisation (& Disengagement)* [online]. Haag: ICCT – The Hague, 2013, s. 51-52 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: https://icct.nl/app/uploads/2013/03/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013_2.pdf

5 Provedený výzkum

Pro účely této bakalářské práce byl vypracován dotazník prostřednictvím společnosti Survio.com, zaměřující se na současnou pandemickou krizi, která postihla celý svět počátkem roku 2020, kdy výzkumem je sledováno názorové spektrum občanů ČR. Jakožto pravděpodobně ojedinělou světovou událost si autor práce vybral pandemickou krizi jako zdroj zjištění možného posunu názorového spektra dotazovaných lidí směrem k postojům a přesvědčením, které by se mohli projevat nesouhlasným odporem a protisystémovou náladou. Cílem výzkumu bylo u více než 100 respondentů zjistit, zda omezující opatření ze strany vládních rozhodnutí ovlivnilo pohled osob na závažnost situace a s ním spojené respektování zákonných opatření a případné sympatizaci s extrémisticky vystupujícími uskupeními, které se snažili mařit výkon státní moci v zájmu zajištění bezpečnosti osob. Tedy pokusit se zachytit, zda by i nepatrné procento osob prošlo i částečným radikalizačním procesem, který posunul názorové spektrum z plně systémového do spektra blížícího se k sympatizaci s radikálním jednáním bojkotujícím v tu dobu platná opatření dle zákona a nařízení. Kompletní znění otázek a procentuální poměr zastoupených odpovědí je přiložen jako příloha číslo 1 této bakalářské práce, kdy základní shrnutí důležitých bodů dotazníku bude shrnuto níže.

Vyhodnocením vybraných dotazů bylo zjištěno, že více než čtvrtina dotazovaných osob zaznamenala ve svém názorovém spektru v rámci souhlasného postoje omezujícím opatřením minimálně znatelný posun od původního stavu při počátku omezujících opatření v kontrastu s aktuálním stavem února roku 2022, přitom na začátku pandemie roku 2020 méně než 10 % dotazovaných osob považovala opatření za zbytečná, tedy je zde pozorovatelný náznak k negativnímu posunu smýšlení vůči omezením. Posunem k roku 2022 pak téměř 6 % dotazovaných osob pociťovalo potřebu vykazovat občanský vzdor a neposlušnost jako legitimní reakci na „protipandemickou“ represi ze strany státu. Poslední části dotazníku pak byla snaha zjistit, zda respondenti sympatizovali s iniciativami, které veřejně vyzývaly k nedodržování opatření a vyvíjely přímou snahu bojkotovat

zavedené mechanismy a systémy za účelem jakési odplaty za omezování od státu, kdy téměř 10 % dotazovaných minimálně chápalo takové protisystémové jednání a necelá tři procenta osob pak s takovým jednáním přímo sympatizovala. Jako obecné zhodnocení závažnosti změny názorového nastavení občanů ČR je pak na místě uvést do kontextu zjištění Bezpečnostní informační služby České republiky, která uvádí:

„Pandemie covid-19 pouze akcelerovala dlouholetý vývoj extremistické scény, který potvrdil, že scéna prošla výraznou transformací. Byť je činnost některých extremistů mediálně atraktivní a jejich případné excesy přitahují pozornost, reálný mobilizační potenciál i kompetence členů organizovaných extrémistických skupin zůstávají malé a tyto subjekty víceméně stagnují. Ve vztahu k ochraně demokratických základů státu nejsou organizované extremistické skupiny již několik let v ČR závažným bezpečnostním rizikem.“⁵³

Dále je pro podchycení skutečné závažnosti a hrozby radikalizace vlivem pandemie na občany ČR a jejich možné zapojení do extrémistických hnutí také vhodné uvést vyhodnocení ze strany Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV z jejich výroční zprávy.

„Opatření proti šíření pandemie COVID vyvolává určitou míru frustrace v rámci společnosti. Výsledkem je výrazný nárůst otevřených výhrůžek a hrozeb proti představitelům státní správy a obecně veřejně známým osobám, které se podílejí, rozhodují či veřejně obhajují potřebnost opatření. Situace v souvislosti s pandemií COVID a zaznamenaná mobilizace veřejnosti proti opatřením rovněž ukazují na hrozby a rizika vyplývající z dezinformací a šíření konspiračních teorií. Na počátku byla aktivita známých dezinformačních a alternativních zpravodajských portálů, mobilizace následně probíhala prostřednictvím sociálních sítí a reálné projevy jako veřejná shromáždění a demonstrace nastaly v průběhu tzv. 2. vlny. Kromě jiného, tato veřejná shromáždění a akce jsou typické právě spojováním skupin osob, které jsou ovlivněny konspiračními teoriemi či dezinformacemi, a skupin

⁵³ KOUDELKA, Michal. Bezpečnostní informační služba: Výroční zpráva 2020 [online]. 23.11.2021, s.21-22 [cit. 2021-12-30]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocní-zpravy/2020-vz-cz-2.pdf>

*osob, které reálně negativně ovlivňují dopady opatření. Uvedené skupiny obyvatel tvoří určitý protestní a mobilizační potenciál, kterého se mohou pokusit využít i politické skupiny a hnutí, které dlouhodobě svůj program staví na polarizaci určitých názorů a postojů.*⁵⁴

Obecně lze vyvodit, že k jistému posunu k radikálnějšímu postojům u občanů ČR vlivem restrikcí došlo, pravděpodobně u minoritního procenta obyvatelstva, kdy avšak takové nelze brát na lehkou váhu, neboť pouhé procento může tvořit tisíce frustrovaných osob. Vzhledem k zjištění výše uvedených institucí je riziko malé a přímé bezpečnostní ohrožení nehrozí, kdy vzhledem k zdánlivému konci celé pandemické éry je pravděpodobnost zvyšujícího se rizika silně nepravděpodobná, alespoň v kontextu radikalizace vlivem restrikcí. Pro případ pokračujících omezení je pak na dalším nutném výzkumu, zda by se trend negativních postojů umocňoval a stával se více nebezpečným pro demokratické hodnoty, nebo zda občané ČR dorazili svého vrcholu odporu s následnou stagnací.

⁵⁴ Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV: Výroční zpráva 2020 [online]. Praha: NCOZ, 30.6.2021, 42 [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2020.aspx>

Závěr

Terorismus a extrémismus jsou dlouholetým společenským problémem, který je studován po dlouhé roky ze všech koutů společnosti v různých odborných a profesionálních rovinách, a i přes to se doposud nepodařilo vysvětlit veškeré aspekty a okolnosti, které k takovým projevům vedou. Tezí, modelů, studií a odborného textu jsou spousty, nicméně dynamickým procesem radikalizace osob k terorismu a extrémismu je jev, který s největší pravděpodobností nelze přestat zkoumat. Jeho dynamičnost vázaná na globální charakter společnosti, na měnící se celospolečenské poměry na vyvíjející se psychiku každého z nás v různých obdobích života, demografické aspekty a zeměpisné dispozice každého společenské klimatu, toto vše a mnohem více zaručuje proměnlivost radikalizace a všech jejích okolností. Je tedy na místě v odborném zkoumání pokračovat a odhalovat příčiny a podpůrné okolnosti radikalizace, neboť každé samostatné společenské období bude svými okolnosti specifické. Podle aktualizovaných řešení se pak lépe vede deradikalizace a programy odpoutávající osoby od nebezpečného chování, kdy těmto programům je potřeba v rámci odborné společnosti věnovat větší pozornost, zejména pak prevenční stránce, tedy aktivně zamezovat vznikající frustraci, která vede k radikalizaci, kdy moderní společnost musí aktivně řešit radikalizaci rodící se v prostoru společnost rozdělujících sociálních sítí. Je potřeba mít na paměti, že každého může radikalizace dostihnout a sociální nejistota a nestabilita může ať v sociálních, psychologických či ekonomických formách dostihnout každého z nás. Jak je zjištěno, ne všichni extrémisté a teroristé jsou jen chudí a nevzdělaní, nelze tedy spoléhat na majoritní statistiku, ale je potřeba cílit, pokud možno, individuálně na každou potenciální „oběť“ radikalizace, ať řídí Lamborghini nebo doufá, že mu vyjdou finance na zaplacení nájmu, ať je úspěšným ve svém kolektivu, nebo je nepřijat a izolován pro své etnikum.

Seznam použité literatury

Monografie

DANICS, Štefan. *Extremismus hrozba demokracie*. Praha: Police History, 2002. ISBN 80-86477-07-x.

VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-665-1.

VEGRITCHOTVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4.

Webové stránky a elektronické zdroje

Boj s terorismem: jak napravit současné nedostatky. *Zpravodajství Evropský parlament* [online]. Praha, 27.11.2018 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/security/20181122STO19808/boj-s-terorismem-jak-napravit-soucasne-nedostatky>.

BORUM, Randy. *Understanding the terrorist mind-set*. *FBI Law Enforcement Bulletin* [online]. Criminal Justice Periodicals, červenec 2003, [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/201462.pdf>.

BORUM, Randy. *Pathways to Radicalization & Terrorism*. *Psychology of Terrorism* [online]. USA: University of South Florida, 2004, [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/208552.pdf>.

Clark McCauley. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 10.4.2006 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Clark_McCauley.

Fathali M. Moghaddam. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, duben 2013 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Fathali_M._Moghaddam.

Globalizace a globální problémy [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2006 [cit. 2022-02-20]. ISBN 80-87076-01-X. Dostupné z: <https://www.kch.tul.cz/sedlbauer/globalizace.pdf>.

Jak zastavit terorismus: opatření EU. Zpravodajství Evropský parlament [online]. Praha, 23.3.2018 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/priorities/terorismus/20180316STO99922/jak-zastavit-teroristy-opatreni-eu>.

KOUDELKA, Michal. *Bezpečnostní informační služba: Výroční zpráva 2020* [online]. 23.11.2021, [cit. 2021-12-30]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocní-zpravy/2020-vz-cz-2.pdf>.

KRAMULOVÁ, Daniela. *Co jsou zač čeští „ochránci národa a rasy“? Psychologie DNES* [online]. červen 2009 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/psychologie-dnes/85146/co-jsou-zac-cesti-_ochranci-naroda-a-rasy_-.

MENŠÍK, Jan. *Landa couvá z výzvy k zahlcení hygien. Jsem jen zesilovač, tvrdí. Novinky.cz* [online]. 16.11.2021 [cit.2021-12-30]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/landa-couva-z-vyzvy-k-zahlceni-hygien-jsem-jen-zesilovac-tvrdi-40378254>.

Metapédie: *Autonomní nacionalisté* [online]. 12.1.2010 [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: https://cs.metapedia.org/wiki/Autonomn%C3%AD_nacionalist%C3%A9.

Ministerstvo vnitra ČR: *Extremismus: Co je extremismus* [online]. Česká republika: Odbor bezpečnostní politiky, 2010 [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>.

Opatření EU k předcházení radikalizaci: Radikalizace v Evropě. In: Reakce EU na terorismus [online]. 23. listopadu 2021 [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/fight-against-terrorism/preventing-radicalisation/>.

Protiteroristická politika. Euroskop.cz [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, září 2018 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/politiky-eu/regulace-o-koordinace/protiteroristicka-politika/>.

Radikalizace v EU: Co vlastně znamená a jak jí předcházet? Zpravodajství Evropský parlament [online]. 27.1.2021 [cit. 2021-12-30]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/security/20210121STO96105/radikalizace-v-eu-co-vlastne-znamen-a-jak-ji-predchazet>.

Radikalismus. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-02-23]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Radikalismus>.

Randy Borum. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 21.10.2014 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Randy_Borum.

Red Army Faction. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation 2001 [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Red_Armey_Faction.

SCHMID, Alex. *Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review* [online]. Haag: ICCT – The Hague, 2013 [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: https://icct.nl/app/uploads/2013/03/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013_2.pdf.

SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránků stávají vlci* [online]. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020 [cit. 2022-02-21]. ISBN 978-80-7509-724-8. Dostupné z: <https://www.pf.ujep.cz/wp-content/uploads/2020/10/14-Psychologie-terorismu.pdf>.

SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a metafora schodiště: Metafora schodiště* [online]. 3. vydání. 2015 [cit. 2022-03-01]. ISSN 2336-2995. Dostupné z: <https://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/bezpecnostni-prostredi/psychologie-terorismu-a-metafora-schodiste>.

SVOBODA, Ivo a Michael HRBATA. *Extremismus a terorismus jako destabilizující prvky společnosti. Vojenské rozhledy* [online]. 2014 [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: <https://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/bezpecnostni-prostredi/extremismus-a-terorismus-jako-destabilizujici-prvky-spolecnosti>.

Terorismus v EU v číslech: počty útoků, obětí a zatčení v roce 2020. Zpravodajství: Evropský parlament [online]. 20.08.2021 [cit. 2021-12-01]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20210628STO07262/terorismus-v-eu-pocty-utoku-obeti-a-zatceni-v-roce-2020>.

Seznam použitých obrázků

Obrázek 1 Statistika terorismu EU

(zdroj:<https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20210628ST007262/terorismus-v-eu-pocty-utoku-obeti-a-zatceni-v-roce-2020>) 15

Obrázek 2 Model radikalizace podle Randyho Boruma

(zdroj:<https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/201462.pdf>) 35

Obrázek 3 Schodiště k terorismu

(zdroj:[https://www.researchgate.net/profile/Beth -](https://www.researchgate.net/profile/Beth-Windisch/publication/346535752/figure/fig3/AS:967249477267456@1607621654321/Staircase-to-Terrorism-99.png)

Windisch/publication/346535752/figure/fig3/AS:967249477267456@1607621654321/Staircase-to-Terrorism-99.png) 39

Obrázek 4 Pyramidový model radikalizace

(zdroj: VEGRITCHOTVÁ, Barbora. Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4.)..... 43

Seznam příloh

Dotazník Vliv pandemických restrikcí na jedince.....	I
--	---

Příloha č. 1 Dotazník

Vliv pandemických restrikcí na jedince

1. Vaše věková skupina

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
26 až 35 let	40	38.8%
36 až 55 let	35	34%
do 25 let	24	23.3%
55 let a více	4	3.9%

2. Vaše pohlaví

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Muž	66	64.1%
Žena	37	35.9%

3. Zaměstnání

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Státní zaměstnanec	70	68%
Soukromý sektor	16	15.5%
Student	14	13.6%
V důchodu	3	2.9%
Nezaměstnaný	0	0%

4. Nejvyšší dosažené vzdělání

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Středoškolské s maturitou	75	72.8%
Vysokoškolské	20	19.4%
Základní škola	6	5.8%
Středoškolské s výučním listem	2	1.9%

5. Pokud jste zaměstnán(a), uveďte odvětví (volně psaná odpověď)

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Bezpečnostní sbor	24	23.3%
	18	17.5%
Bezpečnostní sbor	5	4.9%
Školství	3	2.9%
Policie	3	2.9%
PČR	3	2.9%
Policie ČR	3	2.9%
Samospráva	2	1.9%
bezpečnostní sbor	2	1.9%
Školství	2	1.9%
bezpečnostní sbor	2	1.9%
Zdravotnictví	1	1%
Administrativa	1	1%
Obchod	1	1%
Lekar	1	1%
Lázeňství	1	1%
IT	1	1%
chemický průmysl	1	1%
Gastronomie	1	1%

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Finance		1 1%
PCR		1 1%
Elektrotechnika		1 1%
Dělník v agc		1 1%
Bezpečnostní sbory		1 1%
bezpečnostní sbor PČR		1 1%
Bezpečností sbor		1 1%
Bezpecnostni sbor		1 1%
Bezpecnostni sbor		1 1%
Administrativni pracovník		1 1%
Administrativní odborná samostatná činnost		1 1%
Doprava		1 1%
PČR		1 1%
Ozbrojené složky		1 1%
Stáčeč cisteren		1 1%
Šachový deisinér		1 1%
Statni zamestnanec		1 1%
Sociální služby		1 1%
Služby ve stavebnictví		1 1%
Samospráva		1 1%

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Prodej zboží	1	1%
Služby	1	1%
Policista	1	1%
Účetnictví	1	1%
Policie České republiky	1	1%
Policie	1	1%
Potravinářství	1	1%
Strážník MP	1	1%

6. Můj postoj (souhlas/nesouhlas apod.) vůči omezujícím opatřením, v rámci ochrany před covid-19 v ČR, se od počátku pandemie (březen 2020) oproti současnosti

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Můj postoj se změnil minimálně	39	37.9%
Můj postoj se nezměnil	37	35.9%
Vnímám znatelnou změnu postoje	22	21.4%
Můj postoj se změnil zásadně až radikálně	5	4.9%

7. V první polovině roku 2020 mi represivní opatření (lockdown apod.) přišla

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Důležitá	43	41.7%
Nezbytně nutná	35	34%
Lehce přehnaná	15	14.6%
Zbytečná až hysterická	10	9.7%

8. V první polovině roku 2020 jsem omezující opatření

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Striktně dodržoval(a)	52	50.5%
Víceméně dodržoval(a)	47	45.6%
Nedodržoval(a) a odmítal(a)	3	2.9%
Bojkotoval(a) jsem je	1	1%

9. Počátkem roku 2021 mi přetrvávající omezující opatření

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Začala vadit, dodržoval(a) jsem je	51	49.5%
Nevadila, dodržoval(a) jsem je	46	44.7%
Opatření mi vadila, ignoroval(a) jsem je	5	4.9%
Odpor vůči omezením jsem začal(a) veřejně projevovat	1	1%

10. Omezování neočkovaných lidí vnímám (vstupy do restaurací apod.)

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Souhlasím s tím	33	32%
Je mi to jedno (je to volba každého)	32	31.1%
Je to diskriminace kvůli svobodnému rozhodnutí	24	23.3%
Je to příliš přísné, omezující	14	13.6%

11. Během druhé půlky roku 2021 a začátkem 2022 jsem restriktce vnímal(a) (mimo současné období, kdy se od opatření upouští)

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Opatření se zdála nesmyslná, ale dodržoval(a) jsem	54	52.4%
V pořádku, stále jsem dodržoval(a)	41	39.8%
Mojí osobní svobodu už nikdo omezovat nebude	7	6.8%
Jediné východisko bylo demonstrovat a projevit nespokojenost	1	1%

12. Ve stejném období jako v předchozí otázce - Tlak ze strany vlády prostřednictvím opatření, policie a hygienických kontrol jsem vnímal(a)

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Tlak jsem nepociťoval(a)	76	73.8%
Měl(a) jsem chuť klást odpor	12	11.7%
Národ se měl spojit proti nesmyslným opatřením	9	8.7%
Občanská neposlušnost a veřejný vzdor jsem vnímal(a) jako nutný	6	5.8%

13. Vyzývání k nedodržování restrikcí a plánování demonstrací např. iniciativou Chcíp PES

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Přišlo mi to nevhodné	52	50.5%
Ignoroval(a) jsem to	29	28.2%
V určitých případech to bylo/je pochopitelné	21	20.4%
Sympatizoval jsem tím, je to potřebné	1	1%

14. Zahlcení krajských hygienických stanic dotazy ohledně covid-19, které naplánovalo fórum Zlatý Špendlík (propagátor Daniel Landa)

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Bylo to přehnané, špatné	59	57.3%
Ignoroval(a) jsem to	34	33%
Chápu to, byla to přirozená reakce	7	6.8%
Sympatizoval(a) jsem s tím. Hlas lidu, který byl konečně slyšet	3	2.9%